

Hanne Sanders
**"Öresundsregionen i avisen:
Danmark i Sydsvenska dagbladet 1895-2005"**

ur

Fredrik Nilsson, Hanne Sanders & Ylva Stubbergaard (red.)
Öresundsgränser: Rörelser, möten och visioner i tid och rum
(2007)

Serie: Centrum för Danmarksstudier nr 14, ISSN: 1651-775X

Upplaga för elektronisk publicering 2021 för forsknings-, utbildnings-
och biblioteksverksamhet och ej för kommersiella ändamål.

Publicerad med tillstånd från Makadam förlag.

<https://doi.org/10.37852/oblu.126.c177>

Tryckt utgåva finns i bokhandeln:

ISBN 978-91-7061-035-6

Makadam förlag, Göteborg & Stockholm

www.makadambok.se

Edition to be published electronically 2021 for research, educational and
library needs and not for commercial purposes.

Published by permission from Makadam Publishers.

<https://doi.org/10.37852/oblu.126.c177>

A printed version is available through book stores:

ISBN 978-91-7061-035-6

Makadam Publishers, Göteborg & Stockholm, Sweden

www.makadambok.se

Denna Creative Common-licens betyder att du som använder verket måste erkänna
ovanstående som upphovs personer; att spridning av texten är tillåten, men endast
i icke-kommersiella sammanhang; att verket inte får bearbetas.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.sv>

ØRESUNDSREGIONEN I AVISEN

DANMARK I SYDSVENSKA DAGBLADET 1895–2005

Hanne Sanders

Øresundsregionen – et spørgsmål om tid og rum

Mange taler om Øresundsregionen som en selvfølgelighed. Det gjorde man også tidligere i 1900-tallet, især i 1960'erne, men anvendelsen af begrebet har fået en enorm vækst i forbindelse med byggeriet af Øresundsbroen, som indviedes i år 2000.¹ På trods af denne kraftige fokusering på og helt selvfølgelige omtale af Øresundsregionen er der mange anledninger til at mene, at regionen ikke findes, i al fald ikke på den måde, som man normalt mener, at noget territorialt findes. Øresundsregionen har for det første ikke nogen givne ydre grænser. Øresundskomiteen har tegnet et kort over regionen, og det består af hele Sjælland og Lolland-Falster, Skåne og Bornholm.² Her er de ydre grænser klare, men det skyldes, at Øresundskomiteen er et samarbejde mellem de administrative organer, som styrer disse dele af den svenske og den danske stat (regioner og amter). Grænsedragningen er derfor ikke svær, og ingen er kedede af at være med, da komiteens opgave bl.a. er at gå i dialog med EU om dets arbejde med regioner i Europa. Og det kan give penge.

Et sådant samarbejde mellem en række politisk bestemte og allerede tydeligt territorialt afgrænsede enheder skaber imidlertid ikke i sig selv en ny territorial politisk enhed, men blot et visionært politisk samarbejde. Det er desuden min overbevisning, at denne regionale territorialitet

1. Markus Idvall, *Kartors kraft. Regionen som samhällsvision i Øresundsbrons tid*, Lund 2000. Jesper Falkheimer, *Att gestalta en region. Källornas strategier och mediernas föreställningar om Øresund*, Göteborg & Stockholm 2004, s. 20f.

2. Øresundskomiteens hjemmeside: www.oresundskomiteen.dk. Falkheimer, s. 23–25.

passer dårligt med den opfattelse af Øresundsregionen, som findes i offentlig og privat debat. Her er det snarere det grænseløse, som karakteriserer regionen. Det er uklart, hvor Øresundsregionen slutter. Det centrale er derimod regionens grænseoverskridende karakter – den overskrider nationalstatsgrænsen mellem Danmark og Sverige. Det karakteristiske er altså en bevægelse over en grænse i territoriets centrum og ikke de ydre grænser.

Hvis man definerer Øresundsregionen på denne måde, er den et frugtbart, men også kompliceret, forskningsobjekt. Som historiker knytter man ofte sin forskning til territorielt givne områder som f.eks. en stat. Hvorfor skal man opgive denne tryghed? Hvorfor skal man så at sige vende staten ryggen og lede efter noget, hvis eksistens både territorielt og politisk er så svag? Årsagen er vel netop den, at Øresundsregionen giver en mulighed for slippe staten som den i sidste ende bestemmende faktor i et forskningsprojekt. Den giver en mulighed for at forholde sig kritisk til staten eller måske snarere for at undersøge, hvad staten har betydet og, lige så vigtigt, ikke har betydet. Den giver en mulighed for at se på staten fra grænsen og ikke som normalt at se på grænsen fra staten og dens centrum.

Spørgsmålet er dog, hvordan man forsker uafhængigt af staten. Det er jo fra staten og de statsligt definerede politiske enheder, den strøm af retslige og administrative dokumenter kommer, som normalt har været basis for historisk forskning. Den moderne kulturhistoriske forskning anvender også ofte tekster og billeder fra den statsligt afgrænsede kultursfære. Tidligere forskning i regionen omkring Øresund har derfor også i høj grad været en historie om mødet mellem Danmark og Sverige – i krig og i fred.³

Hvis man mener, at forskning om Øresundsregionen er andet end dette, må der noget nyt til. Man kan vælge at undersøge Øresundskomiteens politiske eller visionære region og dermed anvende dens materiale, men hvis det forskningsmæssige potentiale i regionen skal give en mulighed for at kunne fokusere på delvis statusafhængige bevægelser over Sundet, bliver problemet større. Hvordan slipper man staten? En måde er at lade sig inspirere af ældre etnologisk og kulturhistorisk forskning. Her

3. Hanne Sanders, »Pest och porslin. Regional identitet kring Øresund efter 1658«, *Skånes renässans*, Kulturens årsbok, Lund 2000, s. 162–173.

har målet netop været at lede efter kulturelle eller økonomiske regioner, som ikke var styret af staten, men handlede om en menneskelig praksis. Man ledte efter områder, hvor der fandtes en sådan identisk praksis inden for velafgrænsede aktivitetsområder (plovforme, dåbsskik osv.).⁴ At lede efter sådanne ligheder i menneskelig praksis omkring Øresund kunne være en måde at finde Øresundsregionen på. Det åbner for det interessante perspektiv, at forskellige mennesker kan have forskellige regioner, hvilket er en fleksibilitet og åbenhed for menneskers egne valg, som ikke findes i et statsligt eller politisk institutionelt udgangspunkt.

Min forskningsstrategi bliver derfor at lede efter og diskutere ligheder i menneskers handlinger omkring Øresund. Sådanne ligheder kan groft sagt forklares på to måder. De kan enten være opstået i to identiske samfundsstrukturer, eller de kan være et resultat af menneskers, produkters og idéers bevægelse over Sundet, hvorved der på det aktuelle område kan være opstået ligheder. Jeg vil i denne artikel gå ud fra den anden forskningstanke: Jeg vil undersøge bevægelser over Sundet. Materialet til dette er langtfra givet, men jeg har valgt at analysere den mangfoldighed af temaer, som viser sig i en avis. Og jeg har valgt en avis, som udkommer ved grænsen, nemlig i Malmö, nærmere bestemt *Sydsvenska Dagbladet*.

Det karakteristiske for et statsligt perspektiv på historie er ikke blot det givne rum, men også i nogen grad en given tid. Der findes udbredte og sejlivede kronologier for staterne, som man kan knytte ny forskning til. En sådan kronologi savnes også for Øresundsregionen. For tiden efter 1658 må en regionskronologi handle om, hvad den nye statsgrænse har betydet for mennesker. Hvad og hvem kunne eller ville bevæge sig over Sundet? Og hvad har man kaldt det, som bevægede sig? Var det vigtige, at det var dansk og svensk, eller har man opfattet det vigtige i mødet som noget andet end det nationale? I andre artikler i denne bog problematiseres tanken om, at der fandtes en national identitet i perioden efter 1658, og konklusionen er, at den klassiske tanke om, at den nye grænse blev et jerntæppe, næppe holder.⁵ Når vi kommer op i 1800-tallet, det klassiske

4. Denne forskning præsenteres på en tankevækkende måde i bogen *Forskellige mennesker? Regionale forskelle og kulturelle særtræk*, red. Inge Adriansen & Palle Ove Christiansen, Ebeltoft 2003.

5. Begrebet udvikledes af Knud Fabricius i 1950'ernes tidsaktuelle termer. Knud Fabricius, *Skaanes overgang fra Danmark til Sverige*, Fjerde del, København 1958, især s. 289–291.

nationalismeårhundrede, kan man forestille sig, at det nationale møde omkring Øresund vil blive tydeligere. Et ophold ved grænsen bør kunne give en forståelse for, hvilken betydning denne nationale tænkning fik ikke kun for tyske tænkere og nordiske politikere, men også for almindelige mennesker.

Min grundidé er dog, at nationalismen først blev folkelig i 1900-tallet, og det skete delvis, samtidig med at menneskers hverdagsliv blev mere ensartet inden for den stadig mere ekspanderende velfærdsstat med dens rigsdækkende medier. Grænsen omkring en sådan nationalstat, forestiller jeg mig, lukkede for mange gamle bevægelser over en grænse. Min hypotese er, at dette skete i mellemkrigstiden, som netop er kendt for både en økonomisk protektionistisk politik med told som støtte for den hjemlige produktion og for indledningen på det socialdemokratiske velfærdsprojekt. Jeg har derfor tidligere udviklet en hypotetisk kronologi for Øresundsregionen med første verdenskrig som afgørende skillelinje i moderne tid.⁶ En anden skillelinje, som jeg hypotetisk har stillet op, er Øresundsbroens tid, hvor det i al fald blev lettere rent logistisk at tage over grænsen, og hvor mange begyndte et arbejde for regionen og så dette arbejde som et eksempel på nationalstatens afmontering til fordel for EU og dets regioner. Jeg vil undersøge denne hypotetiske kronologi og fokuserer derfor i denne artikel på perioden 1895–2005. Første undersøgelsesår, 1895, ligger et pænt stykke før første verdenskrig, det sidste, 2005, så langt efter broens indvielse, man kunne komme, da jeg gennemførte forskningen. I 1900-tallet har jeg valgt 1935 og 1965 for at få et år i den mellemkrigstid, hvor jeg tror, at staterne orienterede sig mere indad mod sig selv, og et år, i hvad man kunne kalde modernismens udadrettethed og optimisme.

Til en kort artikel som denne kan jeg kun analysere et begrænset antal avisdage. Jeg har valgt at følge avisen i uge 41. Det er en uge midt i oktober, hvor hverdagen blomstrer omkring Sundet. Resultatet af denne undersøgelse siger således intet om, hvordan bevægelserne, det vil sige regionen, så ud i sommertid og ferietid, men kun om bevægelser i efterårets hverdag. Undersøgelsen bliver altså en sammenligning af fire okto-

6. Hanne Sanders, »Ett centrum för Danmark i Lund«, *Årsbok 2004*, Vetenskapssocieteten i Lund, Lund 2004, s. 99–112.

beruger i *Sydsvenskan* fordelt over perioden 1895–2005. Det er klart, at resultatet af dette må ses som meget tentativt, men det er min forhåbning, at det kan inspirere både mig selv og andre til at fortsætte med at forske i Øresundsregionens historie.

Aviser som historisk kilde

Aviser og tidsskrifter er et populært materiale blandt historikere i dag. For mange er det et materiale, som kan hjælpe dem med at få svar på spørgsmål om en tids kultur, ikke kun i en elite, men også blandt almindelige mennesker. Hvordan opfattede de og gav sprog til det, som skete omkring dem? Hos nogle forskere bliver dette til forsøg på at afdække store samfundsmæssige fortællinger (»berättelser«), hvor en analyse af et bredt spektrum af medier kan »identifiera bredare kulturella föreställningar«. Anledningen til, at man mener, at aviser og andet mediemateriale kan anvendes til at få en indsigt i disse mere folkelige forestillinger, er materialets »genomslagskraft och spridning i [...] samhället«. ⁷ En del diskursivt problematiserende forskning lægger i stedet et tydeligere magtperspektiv ind i sine tolkninger. Disse forskere mener, at aviser konstruerer billeder, som – eventuelt manipulerende – skal påvirke de læsere, som ikke selv deltager i konstruktionen. ⁸ Her understreger man altså dualismen mellem tekst og læser, hvilket også er centrale begreber i moderne *cultural history*. ⁹

Avisen er et fascinerende materiale, som på en overskuelig måde berører en mængde hverdagsaktuelle emner fra politik til rengøring. Det er let at tro, at man her ser alt, der befinder sig i et samtidigt menneskes hoved. Jeg mener dog, at det er vigtigt, at man arbejder ud fra dualiteten tekst/læser. Avisen er skrevet af nogle få journalister, og det, man kan læse, er i høj grad deres syn på verden. Journalister har en stor kulturelt

7. Jeg refererer her fra en historisk doktorafhandling om den svenske »kallakrigskultur«, men jeg har taget det tids- og stedsspecifikke væk i citatet. Marie Cronqvist, *Mannen i mitten. Ett spiondrama i svensk kallakrigskultur*, Stockholm 2004, s. 19–65, citat s. 61.

8. Dette er perspektivet i Jesper Falkheimers undersøgelse af, hvordan politiske og økonomiske grupperinger påvirker regionens aviser til at konstruere et billede af Øresundsregionen, som i hovedsagen bliver positivt og uden konflikt. Falkheimer.

9. Cultural history-forskningen er refereret i en doktorafhandling om »svensk dampress«. Ulrika Holgersson, *Populärkulturen och klassamhället. Arbete, klass och genus i svensk dampress i början av 1900-talet*, Lund 2005, s. 136–156.

tolkende magt. Samtidig virker det uholdbart blot at se læserne som passive subjekter for journalisternes mere eller mindre manipulerende magt. Det virker, som om der er behov for at tænke forbi en enkel diskursiv dualisme, og det gør forfatteren til en interessant afhandling i historie, Ulrika Holgersson, når hun har valgt at arbejde ud fra tanken om massemedier som et »diskursivt nätverk«. Idéen er, at flere holdninger kan komme til udtryk i en avis, og man kan forvente sig modsigelser og konflikter.¹⁰ Uden at gå yderligere ind på afhandlingens profilering i forhold til tidligere medieforskning vil jeg lade mig inspirere af Holgerssons begreb. Hvilke forskellige anvendelser af avisen kan man se i *Sydsvenska Dagbladet*, og hvad kan dette sige om Øresundsregionen?

Avisen er nok skrevet af få journalister, men når det handler om at kortlægge bevægelser over Øresund, er journalisten en person så god som alle andre. Det interessante bliver altså at se, hvilke nyheder journalisterne får fat i fra den danske side af Sundet, og hvad de kalder dem. Når det først har stået i avisen, når kundskaben ud til en større mængde af mennesker og påvirker dem, selvom man ikke kan vide, hvad dette gør ved læserne. Dialogen med læserne kan understreges på endnu en måde. En avis klarer sig kun, hvis den bliver solgt. Det vil sige, at man må skrive sig ind i en forståelse og interesse, som findes blandt læserne. Man må forestille sig, at det, man skriver, og den måde, man skriver om det på, taler til folks almindelige forståelse af Øresundsregionen. Gjorde det ikke det, ville læserne potentielt købe en anden avis. Det vigtige er altså, at journalisten både bygger på en »kendt« Øresundsregion og udvikler en »ny«. Problemet er, at vi med avisens hjælp ikke kan se, hvad der er hvad. Det gør det imidlertid ikke mindre interessant at undersøge nyhedsdækningen i en avis.

Alt materiale i aviser er ikke redaktionelt skrevet, hvorfor man her kan se andres opfattelser af Øresundsregionen. For det første er der debatsiderne, som i al fald delvis bygger på, at mennesker uden for journalisternes kreds blander sig i snakken. Men også annoncematerialet er et udtryk for, at andre grupper af mennesker bruger avisen til at fremme sine egne interesser. Det er derfor interessant at se på, hvilken plads Danmark og Øresundsregionen har i disse to dele af avisen.

10. Holgersson, s. 153.

En del af de forskelle, man ser mellem de fire undersøgelsesperioder, kan selvfølgelig forklares ved, at avismediet har ændret karakter. Grundlæggende var avisen dog etableret som en vigtig del af den borgerlige offentlighed allerede 1895, og denne karakteristik gælder hele perioden. Målet var at orientere medborgere om samfundslivet og give dem en vis chance for at gå dialog med hinanden. Overalt er der reportager fra udland og indland, og der findes lokale og rigsdækkende nyheder. Der er omtaler af kulturelle begivenheder, af økonomi og samfundsliv, og der findes annoncer. Det er således ikke svært at sammenligne aviser fra perioden 1895–2005.

I svensk pressehistorisk forskning lægger man dog vægt på, at der sker en vigtig professionalisering af arbejdet med aviser fra begyndelsen af 1900-tallet. Journalister begyndte at arbejde mere skabende og ikke bare tilfældigt refererende med deres materiale. Aviserne blev stærkere bemandede. Man fik et tydeligere fokus på nyheder som nyheder. Tidligere havde man haft annoncer på første side, nu blev dagens vigtigste nyhed placeret her. Udenrigskorrespondance blev vigtigere, og nye telegrambureauer støttede professionaliseringen. Alt dette kaldes en amerikanisering, og mellemkrigstiden kaldes en guldalder for avisen. Da blev materialet bredere – der kom kultur, sport og tydelige forskelle på lokalt stof og indenrigs- og udenrigsstof.¹¹ I 1950'erne så avismediet ud til at være færdigudviklet, og udfordringen kom fra tv-mediet.¹² Karakteristisk for de aviser, jeg har læst, er da også, at et enkelt nummer af *Sydsvenska Dagbladet* bliver stadig større: fra at man i 1895 sad med aviser på otte sider, til at avisen i 2005 bestod af flere sektioner og desuden mere tematisk bestemte bilag.

Sydsvenska Dagbladet ændrede også karakter og position i den skånske medieverden. I 1905 kom *Arbetet* i et tre gange så stort oplag som *Sydsvenska Dagbladet*, men *Skånska Dagbladet* var størst. *Sydsvenskan* karakteriseres som en moderat liberal avis, som blev en højreavis pga. den liberale partiledelses interesse for at samarbejde med socialdemokraterne.¹³ Den havde altså ikke i begyndelsen den brede opbakning i det

11. *Den svenska pressens historia*, red. Karl Erik Gustafsson & Per Rydén, bd. III, Stockholm 2001, s. 73f, 180–196.

12. *Ibid.*, bd. IV, Stockholm 2002, s. 134–137.

13. *Ibid.*, bd. III, s. 55, 65.

vestskånske område, som er tilfældet i dag, men var en lille og borgerlig avis. Den passerede først *Skånska Dagbladet* i oplagstal i 1940'erne. Fra 1945 abonnerede over 50 pct. af husstandene i Malmö på *Sydsvenskan*, men allerede i 1937 var den større i Malmö end *Skånska Dagbladet*. En undersøgelse af abonnenter i 1940'erne og 1950'erne viser, at *Sydsvenskans* læsere især var tjenestemænd og erhvervsfolk med en relativ god økonomisk position, men at den også havde spredning til andre grupper, dette i modsætning til *Skånska Dagbladet* og *Arbetet*, som havde mindrebedmedlede, arbejdere og mennesker fra landbruget som læsere.¹⁴ Man ser en kraftig øgning i antallet af annoncer i avisen mellem 1935 og 1978, og indvielsen af en ny og stor bygning ved ringvejen i Malmö i 1965 kan måske ses som et udtryk for *Sydsvenskans* udvikling til en vestskånsk regionalavis. Det hænger nok også sammen med, at avisen i 1966 overgik fra at være en højreavis til at blive en uafhængig liberal avis.¹⁵ *Sydsvenska Dagbladet* var altså i 1895 en mindre, borgerlig avis, som i løbet af århundredet, og dermed i løbet af min undersøgelsesperiode, langsomt ændredes til at blive en vestskånsk avis med et stort oplag og en mere uklar politisk holdning.

Sydsvenska Dagbladet 1895

Mandag den 14. oktober 1895 var der på forsiden af avisen en annonce, som giver en god indgang til billedet af Øresundsregionen i *Sydsvenska Dagbladet* år 1895. Der står:

Af 1895 års skörd hafva nu Äkta Importerade Havanna-Cigarrer anländt. Endast utsökta märken från de förnämsta fabrikerna i Havanna såsom Bock & C:o, H. Upmann, Manuel Garzia, Henry Clay, Cabanas Nanon föras. På grund af direkte förbindelse med fabrikerna i Havanna kunna cigarrerne säljas billigare än i Köpenhamn [...] Cigarr- & Tobaks-Depôtten i Hotell Kramer.¹⁶

14. Sverker Jonsson, *Pressen, reklamen och konkurrensen 1935–1978*, Göteborg 1982, s. 195–199.

15. *Ibid.*, s. 202; *Den svenska pressens historia*, bd. IV, s. 176–178.

16. *Sydsvenska Dagbladet (SDS)* 14. oktober 1895, s. 1.

H. A. Colberg's Eftf.
rekomenderar
VINTERKAPPOR
både enkla och eleganta
i rikt och smakfullt urval.

Som isynnerhet fördelaktigt framdragas:

Tjocka helylle 2-radiga Vinterjaquets till	19 kr.
Fina Sidenplysch-Jacquets med yllefoder	„ 52 „
Extra goda tjocka Ulsters med rutig fränsida	„ 35 „
samt helylle Klädes-aftonpiagg med hel-yllefoder	„ 25 „

Østergade 42
Köpenhamn.

Kjöbenhavns Magasin
alene for
Overstykker.

Når det handlede om luksusvarer som fine cigarer, følte forretningerne i Malmö tilsyneladende en så hård konkurrence fra København, at de måtte markedsføre sig i forhold til det københavnske udbud af og priser på cigarer. Det tyder altså på, at grænsen i Øresund ikke lukkede for, at cigarrygende mænd (og kvinder) kunne opsøge markedets bedste eller billigste cigar.

Lignende udtryk for et fælles marked for luksusvarer ses også i en række københavnske firmaers annoncer i *Sydsvenskan*. Om tirsdagen annoncerede Lorentz Petersen, som var kongelig hofleverandør i vine. Hans forretningsidé var »vinernas fullständiga lagring«. ¹⁷ Om onsdagen annoncerede E. Jensens »Raatobakslager« i Peder Hvidtfeldtstræde og skrev, at man havde »Et stort Udvalg af alle Sorter Raatobakker«. De »anbefales til Dagens billigste Priser« og »Udenbys Ordres effektueres prompte«. ¹⁸ Og om lørdagen var der en stor annonce for H. A. Colbergs Eftf., som anbefalede, at man købte »Vinterkappor – både enkla och eleganta i rikt och smakfullt urval« i Kjöbenhavns Magasin alene for Overstykker i Østergade 42. ¹⁹ Disse københavnske firmaer må altså have forestillet sig, at Syd-

17. SDS 15. oktober 1895, s. 8.

18. SDS 16. oktober 1895, s. 4.

19. SDS 19. oktober 1895, s. 3; se annoncen ovenfor.

Fyenske-Mejeriköer.
C:a 200 förste Klasses fyenske
Mejeriköer staar daglig till Salg
Vesterbrogade 14, Kjöbenhavn.
Brödrene J. & P. Nielsen.

svenska Dagbladets läsere ville tage til København, når de havde behov for disse varer. Det var luksusvarer, som burde have tiltalt det bedre borgerskab, som var avisens læsere i 1895. Det er desuden interessant, at man i annoncen om råtobak skrev, at udenbys – og ikke udenlands – ordrer effektueredes. Det vigtigste var, at der var tale om kunder i en anden by. Deres statslige tilhørighedsforhold var ikke vigtigt.

Man annoncerede imidlertid ikke blot for borgerskabet. Der solgtes også »Fyenske-Mejeriköer«. På Vesterbrogade (nærmere bestemt ved datidens Kvægtorv) var der ca. 200 førsteklasses mejerikøer til salg. At man virkelig troede på salg, af hvad man kunne kalde kapitalvarer over Sundet, ses af, at annoncen bragtes i aviserne fra onsdag til og med lørdag.²⁰

Der var også annoncer for tre hoteller i København. Det første synes at have været et billigt overnatningssted, som kun præsenterede sig ved hjælp af »Köpenhamn« med store bogstaver. På Amagertorv modtoges, står der, rejsende og pensionister billigt.²¹ Finere var det nok i Th. Fugmanns anerkendte førsteklasses restaurant, som var blevet udvidet, og som nu tilbød »Selskabslokaler enestående ved deres Elegance og Comfort«. Det lå på Kongens Nytorv og anbefaledes til »det reisende Publikum«. ²² Både herberget på Amagertorv og Fugmanns elegante selskabslokaler annoncerede hver anden dag. Hotel Fønix i København annoncerede en gang, og de understregede, at de havde »Anerkendt fransk Kökken« og »lagrede Vine«. ²³ Og om lørdagen var der en annonce for

20. SDS 16. oktober 1895, s. 4; 17. oktober 1895, s. 4; 18. oktober 1895, s. 3; 19. oktober 1895, s. 3. Se annoncen ovenfor.

21. SDS 14. oktober 1895, s. 3; 16. oktober 1895, s. 4; 18. oktober 1895, s. 8.

22. SDS 14. oktober 1895, s. 8; 16. oktober 1895, s. 4; 18. oktober 1895, s. 4.

23. SDS 15. oktober 1895, s. 8.

Hotel Alexandra, som tilbød en »frisk och behaglig vintervistelseort i södern«, i Menton. Det er en fransk by ved grænsen til Italien, som i slutningen af 1800-tallet var et populært turiststed for skandinaver. Hvis man var interesseret i et ophold, kunne man, stod der, tage kontakt til en mægler i Havnegade eller direkte til hotellets direktion i Menton.²⁴ Bortset fra herberget på Amagertorv var der også her tale om produkter, som talte til mennesker, som satte kvalitet højere end prisen – atter et godt billede på avisens læserskare år 1895.

Karakteristisk for alle annoncerne er, at man ikke markedsførte sig som dansk, men med den kvalitet, man havde at tilbyde. At København i øvrigt syntes at have været en by, man kendte, ses ved, at man i annoncerne mente, at man kunne henvise til københavnske adresser uden nærmere præsentation. Læserne havde været der før.

Hvis man skal tro *Sydsvenskan*, var forventningen i København til, at læserne ville købe tjenester, ikke lige så stor. Der var en del læger, som annoncerede i 1895, men kun én københavnsk læge, og det var Dr. Hans H. Sörensen i Havnegade, hvis speciale var »Hud- og Könssygdomme«.²⁵ Ud over ham var der en sagfører V. Lasson i Nybrogade, som »åtager sig inkasseringar, rättegångars utförande samt alla andra juridiska uppdrag i Danmark«.²⁶ Han havde altså tilsyneladende specialiseret sig i retslig hjælp til svenskere, som havde fået problemer ved at drive forretning med danskere eller i Danmark. Og med dette nærmer vi os en anden type af bevægelser over grænsen, som annoncerne i 1895 kan give indtryk af.

En teglblugsinteressert læser af *Sydsvenska Dagbladet* fik mulighed for at købe et velholdt teglbrug i Danmark på øerne, hvilket solgtes billigt pga. ejernes sygdom. Det havde udmærket ler, og produktionen var på 1½ mio. sten.²⁷ På mange måder er Skåne og Danmark identiske kulturlandskaber, hvor jorden i mange århundreder har fået mennesker til at udvikle teglteknikker og bygge i tegl. Der var således god grund til at håbe på en køber fra Skåne. Den skånske læser kunne også blive sælger for en cigar- og tobaksfabrik i København. Man annoncerede efter en driftig agent til at sælge sine velkendte fabrikater.²⁸

24. SDS 19. oktober 1895, s. 7.

25. SDS 19. oktober 1895, s. 3.

26. SDS 16. oktober 1895, s. 8.

27. SDS 14. oktober 1895, s. 8.

28. SDS 14. oktober 1895, s. 8.

Der var i avisen enkelte udtryk for, at driftige, unge danskere var i Malmö for at prøve lykken. Th. Wessel & Vetts filial med hovedkontor i København, det senere Magasin du Nord, annoncerede med »mattor« til byens billigste priser.²⁹ I en notits fortalte man, at hr. Vett jun., søn til en af de to chefer for Magasin du Nord, ville anlægge en tekstilfabrik i Malmö.³⁰ I *Sydsvenskan* var der oversigter over gæster på tre hoteller, Hotell Kramer, Hotell Horn og Hotell Danmark, og her var der stort set hver eneste dag danske gæster. Ofte var det bare mænd, som præsenteredes med deres stilling. Mange var købmænd, men langt fra alle.³¹

Handelsforbindelserne ses også i de oversigter over skibe, som lå i Malmö havn og skulle sejle udenlands med varer. I ugens første fem dage nævntes 46 skibe, og af dem skulle 29 til København. Varerne var en blanding af alt, men med hovedvægt på fødevarer: kød, fisk, mælk, æg, smør, havre, kartofler og konfekt. Det er måske ikke de varer, man spontant skulle tro, Sverige eksporterede til Danmark, men det kan være et udtryk for, at fødevaremarkedet i København var vigtigt. Dette kan måske også forklare, at man dagligt rapporterede fra »spannmålsmarknaden« i København og indimellem gav smørnoteringen. Det kan dog også tænkes, at varerne skulle videre til andre mål end København. Der fandtes også varer, som man måske i højere grad knytter til Sverige, såsom trækul, sløjdvarer, skind, jern, huder, papir, pap, cellulose, kemiske præparater og symaskiner. Og så transporterede man affald til København. Det kan muligvis forklares med, at man i København var begyndt på affaldsforbrænding, hvorfor man kunne få penge for sit affald.³²

At godstransport over Sundet var vigtig, ses også i annoncerne for dampskibene over Sundet, »Öresundsångbåtarne«. Denne trafik var livlig i 1895. Tidstabellen indeholdt fire afgangene hver vej hver dag. Det angav, at man både medtog og videreleverede gods og kreaturer til København og derfra til andre europæiske og transatlantiske mål.³³ Det var således ikke usandsynligt, at en skåning købte en fynsk ko og fik den transporteret på Öresundsbadene til Malmö. Bådene tog selvfølgelig også passagerer med,

29. SDS 15. oktober 1895, s. 1.

30. SDS 15. oktober 1895, s. 6.

31. Feks. SDS 15. oktober 1895, s. 8.

32. SDS 14. oktober 1895, s. 7f; SDS 15. oktober 1895, s. 7f; SDS 16. oktober 1895, s. 8; SDS 17. oktober 1895, s. 7f; SDS 18. oktober 1895, s. 7f.

33. Feks. SDS 14. oktober 1895, s. 3.

men i annoncerne var det ikke vigtigt at beskrive, hvad disse personer kunne foretage sig under overfarten. Det var selve transporten, som var i centrum.

Der annonceredes ikke kun for transporter over Sundet, men til hele verden. Man får det indtryk, at man kunne gå om bord på et dampskib i Malmö og komme ganske vidt omkring. Her var København ikke så vigtig. Der var kun et rederi, som solgte rejser København–Malmö–Stockholm.³⁴ Desuden forsøgte en af de »Halländska ångbåtarne« at sejle over København til Lübeck og videre ned i Tyskland eller til Østrig, Belgien, Holland og Schweiz.³⁵ En analyse af bl.a. annoncer giver altså et indtryk af, at man i 1895 forventede omfattende bevægelser over Sundet, ikke for at rejse videre ud i verden, men for at bevæge sig i Øresundsregionen. Øresundsbadene afgik ofte og havde øjensynlig som mål at transportere både mennesker og gods over Sundet. Og hvad læserne mødte i annoncerne, var ikke et dansk, men et københavnsk, udbud af luksusvarer.

Nyhedsmaterialet var som ventet ikke stort år 1895. Det drejede sig om korte telegrammer eller telefonbeskeder, mens de længere artikler kan beskrives som en slags baggrundsartikler. Uden rigstelefon var nyheder fra Stockholm lige så svære at få som fra andre dele af Europa, og der var meget internationalt stof. København var nærmere, hvilket måske kan forklare, at man havde sine »berättelser« om »våderleken« derfra.³⁶ Fra København synes kongelige nyheder at have været interessante, især var prins Valdemar og prinsesse Marie på Bernstorffslund populære.³⁷ Man rapporterede om forandringer i personalet inden for det danske militær og om to selvmord.³⁸ To australske handelsfolk, som passerede Malmö fra Göteborg og Stockholm til København, vakte også interesse, ligesom man oplyste, at den svensk-norske envoyé i København var tilbage igen efter en længere ledighed.³⁹ Statstelefonien mellem København og Lolland-Falster nærmede sig sin fuldendelse, meddelte man, og stats-telegrafens gamle lokaler i Nykøbing kunne nu bruges til telefonering.⁴⁰

34. SDS 18. oktober 1895, s. 4.

35. F.eks. SDS 14. oktober 1895, s. 3.

36. F.eks. SDS 14. oktober 1895, s. 2.

37. SDS 14. oktober 1895, s. 1; 16. oktober 1895, s. 6.

38. SDS 14. oktober 1895, s. 1.

39. SDS 15. oktober 1895, s. 2; 17. oktober 1895, s. 6.

40. SDS 19. oktober 1895, s. 5.

Og man fortalte positivt om, at det danske vare- og industrilotteri havde givet et overskud, som blev anvendt til velgørenhed, og refererede en artikel i *Politiken* om en storm på Island.⁴¹ Der var en længere artikel om et nyt dampskib, som skulle til Færøerne. Det hed *Smiril* og var bygget hos Kockum i Malmö, hvilket måske forklarer avisens særlige interesse. Det beskrives som et smukt fartøj, som ville lette de dyre og farlige rejser mellem øerne.⁴²

Der var enkelte deciderede nyhedsartikler fra det danske politiske liv. Her beskrev man, hvordan arbejdet nu fungerede bedre i Rigsdagen, fordi man var kommet væk fra den kamp mellem Højre og Venstre, som karakteriserede Estruptiden. Man nævnte den nye leder af Højre, baron Reedtz-Thott, og beskrev, hvordan han arbejdede.⁴³ Artiklen er skrevet med indsigt i den danske indenrigspolitiske situation, og avisens borgerlige holdning viser sig tydeligt i fokuseringen på Højre.

Der var heller ikke mange kulturnyheder i avisen, hvilket også passer godt med den normale opfattelse af avismediets historie. Lørdag havde man dog nogle københavnske kulturnyheder. Det gjaldt Det Kongelige Teater, hvor man for første gang opførte et »fornordiskt« drama af Edvard Brandes. Han var ikke blevet opført i otte år, hvorfor denne nye opsætning kunne ses som en forsoning.⁴⁴ En fru Emma Berg var blevet engageret ved Kasinoteatret,⁴⁵ og et fransk operetteselskab kom til København.⁴⁶ Til sidst fortalte man om en strid, der var opstået omkring Dagmarteatret, fordi den unge hr. Björn Björnson, som var i en slags eksil i København, ville opsætte *Kongen*. En censor i København mente, at det var en parodi over Oscar II, hvorfor man ikke ville opføre stykket, inden man vidste, hvordan kongen tog det.⁴⁷

Man kan ikke af dette sige, at nyhederne gled let over Sundet, men det var med tidens kommunikationsmidler svært at få nyheder de fleste steder fra. Nyhedsstoffet var desuden som ventet ikke så profileret, som det blev senere. Trods dette giver nyhedsdækningen om Danmark et indtryk

41. SDS 19. oktober 1895, s. 5.

42. SDS 16. oktober 1895, s. 6.

43. SDS 18. oktober 1895, s. 7.

44. SDS 19. oktober 1895, s. 5.

45. SDS 19. oktober 1895, s. 5.

46. SDS 19. oktober 1895, s. 5.

47. SDS 19. oktober 1895, s. 5.

af, at de, som skrev aviserne, fulgte med i og anså det for værende af interesse for læserne, hvad der skete i Danmark inden for et bredt felt af områder. Det mest interessante er nok, at man i sine rapporter fra det danske hverken for sin egen eller for læsernes skyld følte behov for at forklare, hvor de beskrevne lokaliteter lå i riget, og det uanset om man skrev om Færøerne, Nykøbing (på Falster) eller de københavnske teatre. Denne indforståethed korresponderer fint med annoncerens umiddelbare forventning om, at potentielle kunder kunne finde rundt i København, når de skulle købe deres malkekøer og deres havannacigar. Øresund optrådte ikke i så høj grad som en grænse mod det danske, men snarere som et sund, hvor varer, kunder og nyheder kunne forventes at bevæge sig over, uden at en speciel national etikette var nødvendig.

Sydsvenska Dagbladet 1935

Også for 1935 begynder jeg analysen med annoncerne og deres udtryk for forventede bevægelser over Sundet. Sammenlignet med 1895 er det karakteristisk, at der stort set ikke fandtes annoncer, som ville sælge varer, tjenester eller ejendomme. Tilbage var annoncer for hoteller og dansesteder i København. Det handler om Hotel Cosmopolite på Kongens Nytorv, som var et førsteklasses hotel, hvor det kostede 3–5 kr. at overnatte, hvor der var varmt og koldt vand og telefon på alle værelser, og hvor der desuden var fast betjeningsafgift.⁴⁸ Hotel Kong Frederik på Rådhuspladsen annoncerede også med moderne bekvemmeligheder og med Københavns populæreste restaurant og drikkepengeregulering – og med en svensk ejer.⁴⁹ Danseetablissementet Florida på Dr. Tværgade annoncerede to gange og forsøgte at påkalde sig opmærksomhed ved at kalde sig selv en sensation.⁵⁰ Kuranstalten Montebello tilbød behandling fra anstaltens mange læger, som var eksperter i en lang række sygdomme. Det handlede altså om gøre en rejse i helsens tegn.⁵¹

Der var også stadig mange annoncer for bådtrafikken over Sundet. »Øresundsbatarna« afgang nu hver dag seks gange hver vej og syv gange

48. SDS 19. oktober 1935, s. 4.

49. SDS 18. oktober 1935, s. 2.

50. SDS 18. oktober 1935, s. 2; 19. oktober 1935, s. 3.

51. SDS 15. oktober 1935, s. 4.

om søndagen. Man reklamerede stadig med spedition og godstransport, men som noget nyt nævnte man, at man havde en førsteklases restaurant. En restaurant fandtes også på en anden båd, som desuden reklamerede med, at den sejlede direkte til Københavns centrum. I øvrigt sejlede Hallandsbolaget stadig over København til Lübeck.⁵² Rejserne fortsatte over Øresund, men nu i hovedsagen for at få en umiddelbar oplevelse af mad, underholdning og overnatning.

Der er imidlertid kommet en ny type af annoncer, nemlig pladsannoncer, hvor københavnere søgte arbejdskraft fra Sydsverige. Det drejede sig især om tjenestepiger til det københavnske borgerskab. Fru Møller på Bernstorffslunds allé ønskede en rengøringskone, fru Dr. Schmiegelow ønskede en ung pige, i en villa i Gentofte ville man have en ung og proper pige, og fru Ing. Moldow søgte en »Ensamjungfru«.⁵³ Der var også en ung pige på 27 år, Karen Kristensen i Holte, som ønskede at lære sig daglig og finere madlavning i Sydsverige.⁵⁴ Den eneste mand, som optrådte i pladsannoncerne, var en ung dansk herrefrisør, som søgte plads i Malmö.⁵⁵ I København blev der desuden tilbudt et kursus i broderi og tegning for unge damer, og man søgte en sælger i Sverige af skønhedsprodukter fra Institut La Beauté på Værnedamsvej.⁵⁶

I forskningen har vi belæg for, at unge kvinder tog til København allerede ved århundredeskiftet for at blive tjenestepiger.⁵⁷ At der først fandtes annoncer for dette i 1935, kan være et tegn på, at man på den københavnske side forstod, at man i 1935 nåede et bredere publikum med *Sydsvenska Dagbladet*. Der var med andre ord mulighed for, at potentielle tjenestepiger læste avisen. Pladsannoncerne kan ses som udtryk for en ældre praksis, hvor avisen nu var blevet en vigtig aktør mht. at skaffe den ønskede arbejdskraft. Det betyder imidlertid også, at et fælles arbejdsmarked for tjenestepiger omkring Øresund ikke forsvandt i mellemkrigs-tiden. At en dansk mandlig frisør ville til Malmö, kunne måske også ses

52. Se f.eks. SDS 14. oktober 1935, s. 19.

53. SDS 14. oktober 1935, s. 19; 16. oktober 1935, s. 14; 19. oktober 1935, s. 14.

54. SDS 17. oktober 1935, s. 15.

55. SDS 20. oktober 1935, s. 22.

56. SDS 17. oktober 1935, s. 7; 17. oktober 1935, s. 15; 19. oktober 1935, s. 14; 20. oktober 1935, s. 8.

57. Tinne Vammen, *Rent og urent. Hovedstadens piger og fruer 1880–1920*, København 1986, s. 49f.

som et udtryk for en kontinuitet fra 1895, nemlig at unge, nyuddannede mænd så på Malmö som mulighedernes by. Om dette var en tilfældighed, eller om der var en forskel på mænds og kvinders forhold til Øresundsregionen, må fremtidig forskning vise.

Avisen fra 1935 var dobbelt så stor som den fra 1895, og den var som ventet i højere grad et journalistisk produkt. Der var en del artikler om Danmark og København. Som i 1895 var der fokus på de kongelige. Den danske prins Gustaf og hans selskab havde skudt to elgtyre i Småland, kronprinseparret havde deltaget i en gudstjeneste i den svenske kirke i København, og den svenskfødte kronprinsesse Ingrid havde besøgt Viktoriastiftelsen for ældre svenske kvinder i København.⁵⁸ Dette svenske tilskud til det danske kongehus gjorde ikke interessen mindre. Et dansk kendetegn optrådte allerede i 1935, nemlig statuen af den lille havfrue, som omtaltes i dette år, fordi den blev 25 år. Den var øjensynlig allerede da et nationalt klenodie, der blev solgt mange postkort med den, og dens image arbejdede man hårdt på at styrke i Danmark.⁵⁹

Der var også en del økonomiske nyheder fra Danmark. Træimporten fra Sverige og Finland begrænsedes af Valutakontoret, Tyskland skulle efter en forhandling med Danmark købe flere danske varer, og den danske handelsbalance var forbedret.⁶⁰ Man viste i øvrigt danske børsresultater, ligesom man gjorde det for en del andre lande.⁶¹ I 1935 var der ingen problemer med at få oplysninger fra den store verden. Vigtig i avisen var krigen i Abessinien, hvortil Danmark, efter at Folkeforbundet havde ophevet eksportforbudet, ville tillade salg af våben.⁶² Der var altså et større fokus på den danske stat end i 1895.

Karakteristisk for rapporteringen fra Danmark er i øvrigt, at landet ofte optrådte i en udtalt nordisk sammenhæng. Om mandagen var der en lille artikel om et nordisk gymnasiastmøde på Hindsgavl arrangeret af Foreningen Norden for norske, svenske og danske gymnasieelever.⁶³ Der rapporteredes om, at man ville indrette et vandrehjem for nordiske

58. SDS 14. oktober 1935, s. 6; 17. oktober 1935, s. 5.

59. SDS 14. oktober 1935, s. 6.

60. SDS 15. oktober 1935, s. 13, 16; 17. oktober 1935, s. 13.

61. Se f.eks. SDS 15. oktober 1935, s. 13.

62. SDS 14. oktober 1935, s. 9.

63. SDS 14. oktober 1935, s. 4.

studenter i København med midler fra et overskud efter sommerens studentermøde.⁶⁴ Man skrev om en nordisk krigsforsikring, om at nordiske søfolk krævede krigsbeskyttelse ved »Den nordiska Fartygsbefäls- och Maskinbefälskonferensen« i Göteborg, og om at der i København var et stort møde for nordisk økonomisk samvirke med emner som økonomisk statistik, turistpropaganda, udveksling af arbejdere mellem de nordiske lande og »mestgynnadnationsklausul«.⁶⁵ Desuden skulle »Skandinaviska köpmannakommittén« fejre sit 25-års jubilæum i København.⁶⁶ En svensk film, Georg Schneevoigts *Fredlös*, skulle have premiere på Palads-Teatret i København, og filmen og denne premiere blev set som et resultat af et nordisk samarbejde i filmproduktionen.⁶⁷

Som i 1895 rapporterede man fra det politiske liv i Danmark, nærmere bestemt fra det kommende rigsdagsvalg, og man viste stadig interesse for det borgerlige parti, som nu hed Det Konservative Folkeparti. Man fortalte, hvor positivt især den konservative leder Christmas Møller så på partiets muligheder for fremgang i valget, og hvor i Danmark han havde holdt sine møder.⁶⁸ Ligeledes skrev man indigneret, at der fandtes »[a]llt värre terrorism i Danmark«, og det handlede ikke om nazistpartiet, men om de unge marxister, som havde indført voldsmetoder i Norden, når de angreb medlemmer af Konservativ Ungdom.⁶⁹ I avisens nyhedsdækning var der altså stadig en tydelig placering til højre for midten, men den nævnte dog kortfattet, at de danske nazister stillede op til valget.⁷⁰

Det er interessant at se nærmere på de stofområder, som var nye i 1935. Kulturstoffet var der allerede i 1895, men havde nu fået mere plads. Og her var rapporteringen fra det danske tydelig. Tre bøger fra Gyldendalske Boghandel var at finde på en liste over nyudkommen litteratur (skrevet af Karl Bjarnhof, Johannes Wulff og Paul la Cour).⁷¹ I løbet af ugen anmeldte man to dansksprogede bøger. Anmeldelserne indeholdt ingen kommentar til sproget, og der fandtes kun ét sted i disse ganske omfat-

64. SDS 14. oktober 1935, s. 10.

65. SDS 15. oktober 1935, s. 13; 17. oktober 1935, s. 13; 19. oktober 1935, s. 12.

66. SDS 19. oktober 1935, s. 12.

67. SDS 17. oktober 1935, s. 3.

68. SDS 14. oktober 1935, s. 9.

69. SDS 19. oktober 1935, s. 8.

70. SDS 14. oktober 1935, s. 9.

71. SDS 14. oktober 1935, s. 17.

tende anmeldelser en kommentar omkring det specielt danske i bøgerne. Bøgerne syntes at interessere i sig selv. Det drejede sig om Torkild Gravlund's roman *Ellen* og Johan Skjoldborgs *Min Mindebog. Ungdomstid og Manddoms Aar*. Det var om den sidste, man skrev, at den var fortalt med »en typisk dansk blandning af skämt och allvar«. ⁷²

Derudover var der en længere indsigtfuld artikel om salget af ingeniør Johan Petersens kunstsamling hos Winkel og Magnusen. Kunstnerne og deres værker nævntes ved navn, f.eks. Hans Smiths »Slagrutan« og Eckerbergs »En kust«, og man vurderede, at kunstværkerne gik for billigt. ⁷³ Teaterforestillinger i København blev også diskuteret i en lige så indsigtfuld og indforstået artikel, hvor man lagde specielt vægt på en opførelse af den provokerende, danske dramatiker Soyas teaterstykke *Parasitterne* på Nørrebro Teater. ⁷⁴ I forbindelse med opprioriteringen af kulturstoffet får man et klart indtryk af et finkulturelt fællesskab omkring Øresund – man fulgte med i dansk litteratur, uden at sproget syntes at have voldt nogen problemer, og man var orienteret i københavnsk teaterliv. Det er anledning til at formode, at sydsvenskere ikke bare sad hjemme og læste dansk litteratur, men også tog til København for at nyde kultur. Det er derfor ikke underligt, at der var en annonce for en kiosk i Kopps passage, hvor man solgte billetter til Det Kongelige Teater. ⁷⁵

Avisen giver imidlertid også indtryk af, at skåninger tog til København for at underholde sig på en anden måde, nemlig for at spille på hestevæddeløb. Der var gode tips for travet på Amager og Klampenborg, og man bragte artikler på sportssiderne om både resultater, og hvordan totalisatorspillet forløb. ⁷⁶ Og med dette nærmer vi os et andet af tidens nye stofområder, nemlig sporten.

Rapporteringen om sport i 1935 drejede sig i høj grad om at følge forskellige lokale klubber og deres arrangementer. Fodbold var vigtig, men også andre sportsgrene som badminton, boksning, brydning, tennis og atletik blev dækket. Og her kom det danske tydeligt ind. Der rapporteredes fra konkurrencer mellem Atletklubben Dan fra København og

72. SDS 14. oktober 1935 s. 10; 15. oktober 1935, s. 11.

73. SDS 14. oktober 1935, s. 7.

74. SDS 20. oktober 1935, s. 18.

75. SDS 17. oktober 1935, s. 2.

76. SDS 14. oktober 1935, s. 20; 15. oktober 1935, s. 8; 17. oktober 1935, s. 12; 18. oktober 1935, s. 12; 20. oktober 1935, s. 19.

Hvellinge atlet- og brottarklubb. Malmö Badmintonklubb skulle møde Skovshoveds Idrætsforening, og B 33 Gentofte og fire danskere fra Københavns IF deltog i en stor gangkonkurrence i Malmö.⁷⁷ I sportens ungdom blev der tilsyneladende udviklet et samarbejde mellem lokale klubber på begge sider af Sundet, og det var vigtigt at fortælle om dette samarbejde. I avisen kunne man også læse, at bokseren Hans Holdt skulle instruere bokserne i foreningen Enighet.⁷⁸ Man fandt ikke bare konkurrenter, men også trænere, på den anden side af Sundet. Avisen fulgte dansk klubfodbold og meddelte, at Hellerup og B 93 skulle møde hinanden i pokalfinalen, da de havde slået hhv. Frem og Fremad.⁷⁹

Der var et tydeligt kendskab til københavnsk idræt, og i centrum for sportssiderne var et bredt spektrum af lokale klubber i Øresundsregionen. Det nordiske blev dog også inddraget. Man refererede fra en speciel nordisk »motortävling«, hvor Sverige kom først og Danmark sidst, da kun én af de danske kørere fuldførte løbet.⁸⁰ I øvrigt kunne man meddele, at Danmarks bedste tennisspiller, Anker Jacobsen, ikke stillede op i landskampen mod Norge, men i kampen mod Sverige,⁸¹ at norske bokserne kom til Malmö, efter at de havde bokset i København,⁸² og at der var oprettet et nordisk kanoforbund.⁸³

Oplysninger flød pænt over Sundet. Kundskabstørstige journalister i Skåne kunne blandt andet anvende radioen som kilde. Man refererede et foredrag, som var blevet holdt i dansk radio om svensk presse. Tesen var, at det var vigtigt for den svenske presse at være fri, og sammenlignet med dansk presse mente foredragsholderen Axel Johansson, at den svenske presse var mere international – at der f.eks. stod mere om Danmark i de svenske aviser end omvendt.⁸⁴ Om han havde ret, må en senere undersøgelse af danske aviser vise. Interessen for radioen ses også i en artikel om udbredelsen af radiomodtagere i Europa, hvoraf det fremgår, at Danmark lå længst fremme, og man refererede et foredrag på Polytek-

77. SDS 14. oktober 1935, s. 14; 15. oktober 1935, s. 12; 10. oktober 1935, s. 11.

78. SDS 18. oktober 1935, s. 12.

79. SDS 14. oktober 1935, s. 14.

80. SDS 14. oktober 1935, s. 11.

81. SDS 17. oktober 1935, s. 12.

82. SDS 15. oktober 1935, s. 12.

83. SDS 19. oktober 1935, s. 11.

84. SDS 14. oktober 1935, s. 5.

nisk Anstalt, hvor en dansk opfinder præsenterede et nyt radiorør, som gjorde den danske radioindustri uafhængig af amerikanske monopoler.⁸⁵ Det var måske ikke så underligt, at der fandtes oversigter over danske radioudsendelser ved siden af de svenske programmer.⁸⁶

De fleste tegn fra 1895 på, at mennesker og gods bevægede sig over Øresund, dvs. tegn på et fælles arbejds- og varemarked, var borte i 1935. Tilbage var dog annoncer for en ikke uvigtig bevægelse af unge piger til København for at arbejde i huset. Muligvis kan man også se tegn på, at uddannede danske mænd stadig tog til Malmö. Efter annoncerne at dømmes var København ved udelukkende at blive en forlystelsesby med mulighed for at se teater og vinde på trav. Nyhederne om Danmark syntes at flyde let over Sundet, men de handlede i høj grad om at fortælle om en stat, og denne stat var særlig interessant som en af de nordiske stater med en del fælles problemer og politiske dagsordener. Også uden for det statslige så det nordiske ud til at stå stærkt, og det passer godt med en almindelig beskrivelse af, at det nordiske samarbejde udvikledes i mellemkrigstiden.⁸⁷ En særlig indsigt og et særligt engagement havde avisen stadig i dansk politik set fra et borgerligt synspunkt. Også her kan man se et forsøg på at tænke ud fra identiske præmisser – de borgerliges fremgang.

På to områder får man indtryk af et mere statsuafhængigt fællesskab i Øresundsregionen. Det drejer sig for det første om det finkulturelle område, hvor sprog eller national kultur ikke syntes at være en stor forhindring for at skabe kulturelle bevægelser over Sundet – måske kan man udvide dette til et fællesskab også omkring udvikling af nye medier – og for det andet om en ny hverdagskultur på sportens område, hvor man udnyttede, at de mange sportsudøvere i regionen gav gode muligheder for at træne og konkurrere. Sporten ses ofte som en del af en national mobilisering i løbet af 1900-tallet.⁸⁸ Hvis man sad i Malmö og læste *Sydsvenska Dagbladet* i 1935, kunne man nok ikke genkende sig selv i et sådant billede. Det handlede da snarere om, at der på sportens område fandtes muligheder for et grænse- og statsuafhængigt samarbejde.

85. SDS 18. oktober 1935, s. 3; 19. oktober 1935, s. 7.

86. Se f.eks. SDS 14. oktober 1935, s. 18.

87. Lars Hovbakke Sørensen, *Slagsbrødre eller broderfolk. Nordens historie gennem 1300 år*, København 2004, s. 137–150.

88. Se f.eks. Johnny Wijk, *Idrott, krig och nationell gemenskap. Om riksmarscher, fältsport*

Sydsvenska Dagbladet 1965

I 1965 var stillingsannoncer, som opfordrede til bevægelser over Sundet, få. Det eneste man ønskede fra københavnsk side var distriktsrepræsentanter, som kunne sælge Nyborg automater til vask og renseri ('kemtvätt'). Det var Nyborg Jernstøberi med forretningslokaler på Vester Voldgade, som søgte folk.⁸⁹ Den ønskede person skulle altså ikke arbejde i København. Den modsatte vej over Sundet var der en annonce, hvor fem unge danskere søgte plads til 1. november som fodermester eller lignende, helst på en større gård. Den var underskrevet af Christian Petersen i Mejlby pr. Lintrup, Sjælland, Danmark.⁹⁰ Dette kan måske tolkes som et udtryk for, at Sjælland og Skåne i en eller anden grad havde en fælles agrarøkonomi, men uanset denne tolkning bliver hovedindtrykket, at *Sydsvenskan* i 1965 ikke anvendtes af mennesker, som drog over Sundet for at arbejde, ja det sætter spørgsmålstegn ved, om folk overhovedet gjorde det. Interessant er det i øvrigt også, at Christian Petersen mente, at det var nødvendigt at oplyse om, at Sjælland lå i Danmark. Jeg anser det for vigtigt, at man især i 1895 forventede et godt kendskab til københavnsk og dansk geografi; denne forventning havde Petersen i al fald ikke.

Det var øjensynlig meningsfuldt at tage til København for at få udført tandteknisk arbejde. Om søndagen var der sammenlagt fire annoncer, som nævnte adresser på og buslinjer til fire forskellige klinikker.⁹¹ Også dette er et udtryk for en faldende forventning om geografisk kendskab til området på den anden side af Sundet. Der annonceredes også for Lysberg, Hansen & Therps salg af orientalske og kinesiske tæpper i Tivoli.⁹² I særlige tilfælde kunne man anvende Øresundsregionen, men disse var ikke mange. Den eneste normale forretningsdrivende i København, der annoncerede i 1965, var »Brabos Kött« i Dragør, hvor man denne uge ifølge annoncen solgte »oxfile, bacon, kalvbringa, malen skinka, malen ox och blandat«. Man opgav både danske og svenske priser, men ingen adresse. Man skulle blot gå »rakt fram från tullen«, og så var det huset med det

och *Gunder Hägg-feber*, Stockholm 2005, s. 249–290; Billy Ehn m.fl., *Försvenskningen av Sverige*, Stockholm 1993, s. 204–233.

89. *SDS* 12. oktober 1965, s. 31.

90. *SDS* 12. oktober 1965, s. 34.

91. *SDS* 17. oktober 1965, s. 48.

92. *SDS* 12. oktober 1965, s. 11; 15. oktober 1965, s. 7.

gule flag.⁹³ I denne annonce har man helt mistet troen på, at skåningerne kunne finde adresser i Københavnsområdet, det gjaldt bare om at få dem frem til den rette forretning og derefter tilbage igennem tolden til båden til Malmö. Man får også et klart indtryk af, at et bredere publikum var begyndt at tage ture over Sundet for at købe billige dagligvarer.

Der var stadig hotelannoncer i avisen. På Danhotel i Kastrup siges det, at man kan bo dobbelt så godt for den halve pris, kun 25 kr.⁹⁴ Og på Kystens Perle ved Snekkersten kunne man koble af på en luksusferie, en efterårsferie ved »Danmarks riviera«. Der reklameredes med international solistunderholdning.⁹⁵ København var stadig stedet man morede sig, om end annoncerne var blevet færre. Det ser til gengæld ud, som om Øresundsådene havde udviklet deres underholdende indslag. Der havde været fast bådtrafik over Sundet i hele min undersøgelsesperiode, og den havde altid annonceret hyppigt i avisen. Nu var der flere både at vælge imellem. Man kunne fra Malmö tage de store både eller flyvebåde til København, færger fra Landskrona og derefter bus fra Tuborg havn til Svane-møllen station, og man kunne tage bilfærger til Dragør og Kastrup. Desuden var der en linje, som kaldtes Centrumlinjen.⁹⁶ Man kunne handle bekvemt og billigt om bord.⁹⁷ På Centrumlinjen var der underholdningsmusik på aftenturen.⁹⁸ I et læserbrev blev der klaget over, at de rejsende skulle spise den gode mad og drikke det gode øl af plastic.⁹⁹ En nyhed var »Den glada Köpenhamnsbåten«, hvor man kunne handle skattefrit (»mat, dryck, tobak, parfym, choklad«), og i løbet af de 2 ¼ time, som turen tog fra Trelleborg, kunne man spise, spille roulette og bingo, lytte til musik og danse.¹⁰⁰

Der var altså mulighed for at lade selve overfarten være oplevelsen, ja man behøvede måske ikke at forlade båden, eller måske kunne man bare snuppe en tur ned til Brabo efter kød. Hvis det stod til færgееjerne, burde de, som sejlede med bådene, dog gå ud og se Copenhagen Trade Fair i Bel-

93. SDS 13. oktober 1965, s. 16.

94. SDS 11. oktober 1965, s. 37.

95. SDS 14. oktober 1965, s. 37.

96. SDS 11. oktober 1965, s. 36; 12. oktober 1965, s. 37; 15. oktober 1965, s. 46.

97. SDS 13. oktober 1965, s. 34; 14. oktober 1965, s. 37; 16. oktober 1965, s. 36.

98. SDS 15. oktober 1965, s. 45; 16. oktober 1965, s. 36.

99. SDS 15. oktober 1965, s. 5.

100. SDS 12. oktober 1965, s. 37; 17. oktober 1965, s. 49.

la Centeret. Det fremgår af en fællesannonce, hvor en stor international udstilling gik i samarbejde med bådene for at øge publikumstallet begge steder.¹⁰¹ Udstillingen præsenteredes også i en af avisens egne notiser.¹⁰² Det festlige med det danske blev yderligere understreget i en annonce for Carlsberg: »Ge honom ett leende och en Carlsberg / det goda danska ölet!« – »Heja Sverige friskt humör / nu är Carlsberg innanför« – »Ge honom ett leende och en Carlsberg! Och ha en trevlig kväll! Önskar vännerna på Carlsberg Bryggerierna i København«. Her associeredes altså til fodboldjargon, og i 1965 var fodboldlandskampe en af de måder, danskere og svenskere mødtes på.¹⁰³

Bådene kunne dog også føre en til nye muligheder for udenrigsrejser, om end de stadig var få. Man rapporterede, hvordan Pierre Chartier havde taget flyvebåden til Kastrup og siden var rejst til Paris. Der var en annonce for,

at man kunne toget fra København til Esbjerg og siden båden derfra til Harwich. Eller man kunne flyve fra Kastrup med Aer Lingus (fra Stockholm) til Manchester og Dublin.¹⁰⁴

101. SDS 13. oktober 1965, s. 35; 15. oktober 1965, s. 45; 16. oktober 1965, s. 36; 17. oktober 1965, s. 49.

102. SDS 17. oktober 1965, s. 12.

103. SDS 13. oktober 1965, s. 7. Se annonce ovenfor.

104. SDS 11. oktober 1965, s. 10, 28; 16. oktober 1965, s. 23.

I modsætning til de to tidligere analyserede år var der i 1965 ikke meget om dansk politik; det eneste, som nævntes, var et nyt parti skabt ud fra Liberal Debat.¹⁰⁵ *Sydsvenskan* havde ændret sin politiske holdning, men dette forklarer ikke, at man syntes at have mistet interessen for dansk politik. I 1935 var radioen vigtig, men i 1965 var det tv-mediet. Det måske nærmeste, man kommer en vigtig dansk politisk debat, er referatet fra et tv-program med interview med tre forhenværende danske nazister, som 25 år tidligere var blevet forfulgt, uden at politiet hjalp dem. Man får en fornemmelse af, at avisen tog dette op, fordi den danske historiske erfaring her adskilte sig så tydeligt fra den svenske.¹⁰⁶

I øvrigt var der som tidligere kongenyt i avisen. Tronfølgeren havde fået en lejlighed i Christian IX's palæ, hun indviede Bella Centeret og tog imod det japanske prinsepar, og de nordiske konger havde etableret en fælles »filial« i Italien.¹⁰⁷ Man bragte en transportstatistik for Bornholmstrafikken, fortalte om en dansk båd, der var gået på grund, en tysk sanger, som døde på operascenen i København, et dansk ingeniørfirma, som skulle planlægge vejbyggeri i Brasilien, en dansker, som var dømt for indbrud i Halmstad, og om silkehaler og gråsiskenere, som blev set som vintertegn i København.¹⁰⁸ Færøerne fik to artikler. For det første slog deres eksport rekord med 22 mio. kroner, og for det andet havde de, selv om øerne, som avisen skriver, var skovløse, søgt om at få en skovvagt.¹⁰⁹ Der var en længere reportage om et i Danmark omtalt mord på et barn, hvor morderen nu var blevet dømt.¹¹⁰ Ud over dette præsenterede avisen en hel side om et kollektivhus for ældre mennesker i Odinshøj i Hellebæk. Hellebæk var tilsyneladende ikke velkendt, men man hjalp til og skrev, at det kun lå nogle kilometer fra Helsingør og Kronborg Slot. Reportagen handlede ikke om det danske, men om kollektivhusets indretning og arkitektur. Det var en ny måde at indrette livet for ældre på, et af velfærdsstatens problemer.¹¹¹ Samme velfærdsproblematik fandtes i

105. SDS 11. oktober 1965, s. 8.

106. SDS 17. oktober 1965, s. 25.

107. SDS 12. oktober 1965, s. 16; 17. oktober 1965, s. 17.

108. SDS 11. oktober 1965, s. 15, 38; 12. oktober 1965, s. 26; 14. oktober 1965, s. 17; 16. oktober 1965, s. 16; 17. oktober 1965, s. 25.

109. SDS 13. oktober 1965, s. 22; 15. oktober 1965, s. 27.

110. SDS 17. oktober 1965, s. 4.

111. SDS 12. oktober 1965, s. 20.

en notits om kraftige stigninger i forbrugsafgifterne, hvilket tillige havde interesse for svenskere, da det forhøjede priserne på danske varer.¹¹²

Det er svært at se et mønster i denne blanding af nyheder; det karakteristiske er vel netop mangfoldigheden. Det er imidlertid også vigtigt, at det nordiske som i 1935 også var dominerende i den almene nyhedsdækning fra Danmark anno 1965. Det drejede sig nu om en nordisk konference og debat om luftforurening med dansk deltagelse, et møde, hvor et forenet forsvar i Norden blev drøftet, og et nordisk møde mellem konservative studenter.¹¹³ Det nordiske sættes også i forhold til EEC, som var blevet diskuteret på et nordisk ministermøde og desuden i *Økonomisk Revys* Europanummer.¹¹⁴ Vigtigt for det nordiske samarbejde i 1965 var udviklingen af nordisk chartertrafik med SAS og fælles charterpolitik.¹¹⁵ De nordiske lande havde i fællesskab stillet krav i forbindelse med Melodi Grand Prix.¹¹⁶ Der havde desuden været en nordisk fotokonkurrence for skolebørn, og de nordiske kommunistpartier havde diskuteret monopolkapitalens stilling i Norden.¹¹⁷ Man kan kalde dette tydelige rapporter fra nordiske velfærdsstater i samarbejde.¹¹⁸

På sportssiderne finder man stadig danskere, men fokus på de lokale klubber er blegnet noget. Der er snarere tale om en kamp mellem Skåne og Sjælland. Man refererede fra en traditionel »friidrottsmatch mellan Sjöland och Skåne«, som blev vundet af Skåne.¹¹⁹ Ligeledes skrev man om en skånsk orienteringsinvasion ved Københavns Skiklubs »Pokalløb« i Gribskov. Her vandt danskerne, og i tabeller nævnte man navne og klubber – både danske og svenske.¹²⁰ Senere refererede man indgående fra løbet og dets historie. Det begyndte under anden verdenskrig, de »mörka ofredstider«, og jubilæet fejredes med »typiskt danskt sinne för tradition och gemyt«. ¹²¹ På motortravbanen på Amager var der en svensk-jysk-københavnsk holdkamp.¹²² Der var også en vis orientering om vigtige

112. SDS 14. oktober 1965, s. 4.

113. SDS 11. oktober 1965, s. 5, 14; 15. oktober 1965, s. 31.

114. SDS 11. oktober 1965, s. 31; 14. oktober 1965, s. 4.

115. SDS 14. oktober 1965, s. 4; 14. oktober 1965, s. 10, 13, 19; 15. oktober 1965, s. 23.

116. SDS 15. oktober 1965, s. 16.

117. SDS 16. oktober 1965, s. 16, 17.

118. Hovbakke Sørensen, s. 151–162.

119. SDS 11. oktober 1965, s. 23.

120. SDS 11. oktober 1965, s. 23.

121. SDS 17. oktober 1965, s. 33.

122. SDS 15. oktober 1965, s. 46.

sportsbegivenheder i København. Der var f.eks. en international skakkamp med deltagere fra flere lande, og her orienterede man særligt om de danske deltagere.¹²³ Man fortalte, at Esbjerg førte den bedste danske fodboldrække.¹²⁴ Og man skrev om en svensk badmintonpige, som klarede sig forbavsende godt i en turnering i Valbyhallen. Man omtalte imidlertid ikke kun den svenske deltager, men også de danske, og beskrev, hvordan man kunne komme til hallen.¹²⁵ Interessen for, hvad der skete på trav- og galopbanerne, var også stadig levende.¹²⁶ Ved et tilfælde skyldes det måske, at der var et skandinavisk fireårsmesterskab, hvor to svenske brødre klarede sig godt.¹²⁷ En dansk pige klarede sig imidlertid også godt i en bowlingkonkurrence i Helsingborg.¹²⁸ Der var altså stadig et godt kendskab til og interesse for sporten på den danske side af Øresund, og hvis man skal dømme ud fra sportssiderne, var der stadig kontakter mellem sportsudøverne.

Også på det finkulturelle område var der stadig kontakter. I en oversigt over udstillinger blev medtaget to gallerier i København og det senere så populære Louisiana.¹²⁹ Den danske kunstner Palle Nielsen kunne man dog se i Lilla Konstsalongen i Malmö.¹³⁰ Angående teater var der kun en lille artikel om, at skuespillerinden Judy Gringer, som havde spillet Cleopatra på Folketeatret, nu skulle spille Klatremus i *Dyrene i Hakkebakkeskoven*.¹³¹ Dansk litteratur fyldte imidlertid stadig meget. Man diskuterede »Gyldendals teater«, hvor man i billigbogform havde udgivet ti teaterstykker på dansk, hvoraf halvdelen oprindeligt var udenlandske. Alle stykker nævntes, og man overvejede lidt provokerende, om man kunne tænke sig, at et svensk forlag ville gøre det samme.¹³² Det fortæltes, at Kaj Thanning havde udgivet et udvalg af Grundtvigs tekster i »Gyldendals Bibliotek« og dette uden at præsentere Grundtvig, ikke en gang med fornavn.¹³³ Man havde også en længere artikel, da den danske digter

123. SDS 11. oktober 1965 s. 11; 12. oktober 1965, s. 4; 14. oktober 1965, s. 28.

124. SDS 11. oktober 1965, s. 22.

125. SDS 11. oktober 1965, s. 26.

126. SDS 11. oktober 1965, s. 27; 13. oktober 1965, s. 10.

127. SDS 11. oktober 1965, s. 27.

128. SDS 11. oktober 1965, s. 23.

129. SDS 17. oktober 1965, s. 36.

130. SDS 17. oktober 1965, s. 6.

131. SDS 13. oktober 1965, s. 11.

132. SDS 11. oktober 1965, s. 6.

133. SDS 15. oktober 1965, s. 7.

Erik Knudsen fik Det Danske Akademis store litterære pris. Her nævntes, hvem der havde fået den tidligere, og at Villy Sørensen var med til at dele den ud som det yngste medlem af akademiet.¹³⁴ Man anførte, at en ny fransk-dansk ordbog med fordel kunne anvendes af svenske studenter.¹³⁵ Dette antyder eksistensen af et kulturelt fællesskab, hvor forskellen mellem de to sprog (dansk og svensk) ikke ser ud til at være afskrækkende, men også at den danske litterære verden stadig var så kendt, at man ikke behøvede at præsentere forfatterne eller finde svenske paralleller.¹³⁶ Det kulturelle fællesskab viste sig måske også ved, at man dagligt bragte en populær dansk tegneserie, *Far til Fire*, som i *Sydsvenskan* hed *Pappas ungar*.¹³⁷

Som på sportssiderne var der også på kulturområdet en nordisk tilgang; f.eks. skrev man om en nordisk koncert, hvor Trelleborgs orkesterforening bl.a. spillede Carl Nielsen og Sibelius.¹³⁸ Med udgangspunkt i et »artistforum« i Göteborg, hvor man fortalte, at danskere og svenskere mødtes, diskuterede man, hvorfor de svenske var så dårlige, og de danske artister Dan & Baxen nævntes ved navn.¹³⁹

I 1965 var det nyt i forhold til de to foregående undersøgte år, at man begyndte at tale om Øresund som noget andet end vandet mellem Danmark og Sverige. Malmö, Helsingborg, Kristianstad, København, Helsingør og Lyngby var begyndt at samarbejde i et Øresundsråd for at øge det kulturelle udbytte og udvikle det kulturelle fællesskab på begge sider af Øresund. Man talte om, at man også ville arbejde for et bedre samarbejde i andre »gemensamhetsområden«. Rent konkret havde man lavet en udstilling om dansk og svensk bogkunst og planlagt et par fælles forfatteraftener.¹⁴⁰ Dette nye fokus på Øresund ses også i reklamen for »Ørestadskorv« fra Scan.¹⁴¹ Dette hænger sammen med 1960'ernes arbejde for en trafikalt sammenhængende region.¹⁴²

134. SDS 16. oktober 1965, s. 16.

135. SDS 14. oktober 1965, s. 6.

136. SDS 11. oktober 1965, s. 6.

137. SDS 12. oktober 1965, s. 35; 13. oktober 1965, s. 33; 14. oktober 1965, s. 5; 15. oktober 1965, s. 45; 16. oktober 1965, s. 33; 17. oktober 1965, s. 49.

138. SDS 11. oktober 1965, s. 10.

139. SDS 11. oktober 1965, s. 18.

140. SDS 12. oktober 1965, s. 4; 16. oktober 1965, s. 5.

141. SDS 12. oktober 1965, s. 17.

142. Dette er for eksempel blevet behandlet i Idvall.

Den almindelige dækning af Danmark i 1965 ligner dækningen 1935 ved sin fokusering på Danmark som en nordisk stat, men man kan se nogle forandringer. Tydeligst er måske, at alle tegn på vandringer af arbejdskraft over Sundet er borte, mens Københavns, men måske især bådenes, rolle som forlystelsessteder er blevet tydeligere. Det passer sammen med en udvikling af Danmarksbilledet som »gemytligt«. Mange oplysninger om Danmark har bevæget sig over Sundet, måske flere end i 1935, men avisen er også større. Den almene interesse er i al fald ikke mindsket. Der mangler dog mere seriøse analyser af det politiske liv i Danmark, som man så i både 1895 og 1935. Det handler snarere om kuriosa og oplysninger om vigtige velfærdsstatsproblemer, et punkt, hvor man kunne finde identiske træk i Danmark og Sverige. Også på sportens område var der sket en vis tilbagetrækning fra Øresundsregionen mod større regioner i de eksisterende stater, men kontakterne og kendskabet var dog intakt. Det finkulturelle fællesskab var også levende, men man får det indtryk, at man mere oplevede det siddende i sin lænestol end ved at bevæge sig over Sundet. Måske er det et generelt træk, at man har trukket sig lidt tilbage fra grænsen som en nysgerrig iagttager, hvis man ikke festede frem og tilbage over grænsen.

Sydsvenska Dagbladet 2005

Hvordan så det så ud med annoncer i *Sydsvenskan* fem år efter broens åbning? Flød der flere informationer over Sundet? Gav avisen indtryk af en udbredt tro i samfundet på, at mennesker rejste over Sundet? Kan man se nye Øresundsregioner?

Hvis man ser på annoncerne, er der intet, der tyder på, at bevægelserne over Sundet havde udviklet sig positivt. I løbet af uge 41 annonceredes der bare ét arbejde i København, og det var som souschef på Nyhavns Færgetro.¹⁴³ Om søndagen var der et jobresumé for to uger, og her fandtes yderligere tre: en kranbilchauffør, en forskningschef hos Arla Foods og en »Senior Accountant« hos Lyreco.¹⁴⁴ Det interessante er måske, at annoncerne ikke som tidligere rettede sig mod unge eller mindre uddan-

143. SDS 12. oktober 2005, A, s. 34.

144. SDS 16. oktober 2005, »Jobb«, s. 15.

nede mennesker. Til tre af stillingerne søgte man eksperter. Selv om der i forhold til 1965 var flere annoncer, giver *Sydsvenskans* stillingsannoncer indtryk af et meget lidt sammenvævet arbejdsmarked i 2005 – og klart mindre end i 1935.

Uddannelsessektoren er vokset de seneste årtier, og den er vigtig i Øresundsprojektet, men heller ikke her viste *Sydsvenskan* tegn på stor bevægelighed. Det eneste uddannelsesorienterede var en annonce for et kursus om glaspustning ved Skælskør folkehøjskole.¹⁴⁵ Muligheden for bevægelse var heller ikke her større end i 1935. Og når det drejer sig om at bevæge sig for at handle, ja så var udbuddet pauvert i 2005 og langt under 1895's niveau. Der reklameredes kun for en speciel mulighed for at købe minkpelse.¹⁴⁶ Ud over dette var der en annonce, som opfordrede læserne til at køre gennem Danmark for at handle billigt i Tyskland.¹⁴⁷

På samme måde som Øresundsbådene tidligere havde annonceret for store begivenheder i København kombineret med tidstabel, bådinformation og tilbud om kombinationsbilletter, annoncerede Øresundsbroen i 2005 for kombinationsbilletter til en rejseudstilling i Øksnehallen.¹⁴⁸ Annoncer for kultur- eller fritidsbegivenheder stod samlet, dels i den særlige avissektion »Dygnet runt«, dels på en dansk specialside i søndagsudgaven. Der var annoncer for tre hoteller/hotelkæder, Louisiana, Tivoli, indkøbscentret Fields, en kvindemesse og restauranten Det lille Apotek. Af kulturelle begivenheder annonceredes for *Skønheden og udyret* på Det ny Teater.¹⁴⁹ Det var mere end tidligere, men det må ses i sammenhæng med den kolossale vækst, der i løbet af 1900-tallet havde været i fritids- og kulturlivet, hvilket tillige har ført til en klar emnemæssig opprioritering i avisen, bl.a. med sektionen »Dygnet runt«. I denne sammenhæng er det bemærkelsesværdigt, at så få københavnske institutioner fandt det økonomisk værdt at annoncere for et skånsk publikum. Det lykkedes ikke engang at fylde den plads, som var afsat til annoncer på de danske sider, for i 2005 valgte man at placere de danske annoncer særskilt på egne sider og ikke blande dem med det almindelige kulturudbud i regionen.

145. SDS 10. oktober 2005, A, s. 10.

146. SDS 15. oktober 2005, A, s. 16.

147. SDS 12. oktober 2005, A, s. 14.

148. SDS 14. oktober 2005, »Dygnet runt«, s. 29; 16. oktober 2005, B, s. 23. Kvindemessen annoncerede også lørdag den 15. oktober 2005, A, s. 25.

149. SDS 14. oktober 2005, »Dygnet runt«, s. 29–31; 16. oktober 2005, B, s. 24.

De fremstår herved som noget helt specielt. Den virkelige satsning på oplysninger om kulturoplevelser var journalistisk, nemlig i notitser og en kalenderoversigt i »Dygnnet rundt«. Dette arbejde afspejlede sig altså ikke i annoncer. Og så vidt jeg kan se, førte det heller ikke til, at der kom danske kunstnere til Skåne. Det er svært at gennemskue, men jeg tror kun, at der var to optrædender af danske musikere i Skåne (i Lund) i denne uge.¹⁵⁰

Øresundsådene har jo igennem 1900-tallet haft store annoncer i *Sydsvenskan*. Med broen forsvandt dette behov. Der var dog en annonce fra et af de tilbageværende færageselskaber, HH-ferries, som mellem Helsingør og Helsingborg forsøgte at konkurrere med bro og Scandlines.¹⁵¹ Toget havde overtaget ådernes rolle som transportmiddel over Sundet, og der var i 2005 annoncer for Skånetrafiken, men med overskriften »Billigast när ni reser tillsammans i Skåne«. I billedteksten fremgik det dog, at rejserne gjaldt både Skåne og Sjælland, men det var ikke noget, man reklamerede stort med.¹⁵² Rejserne over Sundet var altså ikke så synlige i 2005, som de havde været tidligere. Det eneste tips om rejser over Sundet var faktisk en annonce for Airporttaxi, som havde faste priser på ruten Kastrup–Sturup.¹⁵³ Og det fører os frem til udlandsrejserne, som i 2005 ikke foregik med dampskib fra Malmö, men med fly fra Kastrup. I globaliseringens tid kunne man forestille sig, at rejsemarkedet var fælles i regionen, som cigarmarkedet var det i slutningen af 1800-tallet, og man kunne forvente, at dette ville fremgå af rejseannoncer, især når rejsetemaet havde vokset sig så stort, at *Sydsvenskan* havde fået en særlig rejseafdeling. Men nej. Der var i løbet af ugen kun én annonce for rejser, der var arrangeret i Danmark, og det var Sterling, som solgte billige flyrejser (med priser opgivet i danske kroner).¹⁵⁴ I globaliseringens tid rejste svenskere i Øresundsregionen øjensynligt svensk. Regionen havde aldrig været stærk, når det gjaldt internationale rejser, men også her syntes integrationen i 2005 næsten at være svagest for min undersøgelsesperiode, i al fald set i forhold til tidens nye fokusering på området.

Det var karakteristisk i både 1935 og 1965, at Øresundsregionen op-

150. SDS 16. oktober 2005, B, s. 23.

151. SDS 16. oktober 2005, »Resor«, s. 14.

152. Se f.eks. SDS 16. oktober 2005, A, s. 19.

153. SDS 11. oktober 2005, A, s. 24.

154. SDS 13. oktober 2005, C, s. 3.

trådte på avisernes sportssider, i 1935 som klubnyheder, i 1965 mere som skånsk/sjællandsk og dansk/svensk. I 2005 var også dette materiale blevet betydeligt mindre. Dansk fodbold fik en vis plads, men det gjorde anden europæisk fodbold også. Den store interesse for den danske VM-kvalifikation var i høj grad hængt op på Søren Larsen, som var kendt i Sverige, da han spillede i den stockholmske klub Djurgården.¹⁵⁵ Man skrev om en ny træner i AGF, men det skyldtes, at klubbens tidligere træner var blevet træner i Malmö FF, og at AGF's nye træner, Brian Steen Nielsen, desuden var kendt fra sin tid som fodboldspiller i Sverige.¹⁵⁶ Ud over fodbold var der en artikel om en dansker, som spillede i Rögle ishockey klubb, og en svensker, som spillede håndbold i Frederikshavn (i Nordjylland), og som var aktuel, fordi hun skulle spille på det svenske landshold.¹⁵⁷ Dertil kom en svensk badmintonspiller, som havde udtalt, at de var meget bedre til badminton i Danmark.¹⁵⁸ Dansk sport fik ikke plads som dansk, men kun når det havde en relation til det svenske. Alt om travsport var borte; tilbage stod en notits om en dansk træner, som var blevet politianmeldt, fordi han havde fusket med »veterinärintyg«.¹⁵⁹

Der var én reportage, som knyttede an til Øresundsregionen, og det var en artikel om en svensk-dansk tourfinale i Øresund Masters (golf). Hovedkampen havde, som det blev udtrykt, stået mellem »dansen« Thomas Nørret og »Karlstadspelaren« Christian Nilsson.¹⁶⁰ Selv i en Øresundskonkurrence var en dansker blot dansk, mens det interessante i forbindelse med de svenske idrætsudøvere var, *hvor* i Sverige de kom fra. Alt om danske klubber var borte. Sverige var i fokus, og det var om det svenske, man havde viden. Sammenlignet med 1965 og især 1935 var sporten, som den blev refereret i *Sydsvenskan*, i 2005 blevet en meget vigtig brik i det nationale puslespil, og dermed havde den helt mistet Øresundsregionen.

Hvordan med det finkulturelle fællesskab? Også her var meget tilsyneladende borte, i al fald det, som havde med sprog at gøre. Der var ingen anmeldelser af danske bøger og da slet ikke af uoversatte bøger. Kun

155. SDS 12. oktober 2005, C, s. 19; 13. oktober 2005, C, s. 21.

156. SDS 11. oktober 2005, C, s. 19.

157. SDS 11. oktober 2005, C, s. 18f.

158. SDS 11. oktober 2005, C, s. 13.

159. SDS 13. oktober 2005, C, s. 24.

160. SDS 10. oktober 2005, C, s. 17.

den optræden på Det Kongelige Teater, hvor sproget var mindre vigtigt – ballet og opera – fik omtale. Det var måske et resultat af mediernes store fokus på den nye opera i København, i al fald var der en anmeldelse af en opera om H. C. Andersen på Operaen, og en svensk danser udtalte, at de havde gode dansere på Det Kongelige Teater.¹⁶¹ Man nævnte, at en dansk film havde fået Nordisk Råds første filmpris,¹⁶² og måske kan man sige, at der på filmområdet var en vis forståelse over Sundet, men dansk film var jo stor i hele Sverige. Den sidste kulturomtale var et interview med det københavnske forlag, som havde de nordiske rettigheder til Harold Pinter, årets Nobelpristager i litteratur. Interviewet handlede dog mest om forlagets svenske aner.¹⁶³ Ud over alt dette stod der små notitser, når store internationale navne kom til København – The Fugees og Dylan Moran.¹⁶⁴ Det tyder på, at Øresundsregionen måske i højere grad var et fællesmarked, når det handlede om internationale shows, end når det handlede om dansk kultur. Ville man følge dansk kulturliv, gav *Sydsvenskan*, ud over i »Dygnnet rundt«, ikke megen hjælp. Som tidligere kunne man vælge at se dansk tv, der også i 2005 var sidestillet med svensk tv i programoversigterne.¹⁶⁵

Den gamle tanke om det gemytlige i Danmark fandtes heller ikke mere. I den normale nyhedsrapportering var billedet af Danmark det indvandrerfjendtlige og nationalistiske land. Reportagerne var blevet større og mere seriøse.¹⁶⁶ Det var tilmed sådan, at man i interview med personer i det svenske politiske liv, nærmere bestemt med Richard Jomshof, kendt sverigedemokrat, lavede sammenligninger med Danmark.¹⁶⁷ Man rapporterede også fra et Danmark i krig, nemlig fra den danske debat om krigsførelsen i Irak.¹⁶⁸ Mest plads fik dog en gammel kending i Danmarksrapporteringen, nemlig kongehuset. Kronprinseparret fik denne uge en søn, og den mediale opmærksomhed, som kongehuset fik og får i de danske medier, havde bevæget sig over Sundet. Man fik tekst, bille-

161. SDS 10. oktober 2005, B, s. 1, 6; 15. oktober 2005, B, s. 2f.

162. SDS 13. oktober 2005, B, s. 2.

163. SDS 14. oktober 2005, B, s. 2.

164. SDS 11. oktober 2005, B, s. 2; 16. oktober 2005, B, s. 3.

165. Se f.eks. SDS 10. oktober 2005, B, s. 20–23.

166. SDS 13. oktober 2005, A, s. 15; 14. oktober 2005, A, s. 12; 15. oktober 2005, A, s. 1, 11.

167. SDS 16. oktober 2005, A, s. 12–14.

168. SDS 12. oktober 2005, A, s. 9; 15. oktober 2005, A, s. 24.

der og interview.¹⁶⁹ På økonomisiderne kunne man også følge en række danske virksomheder som TDC, Arla, Scandlines og Tryg Vesta.¹⁷⁰ Ud over dette var der en række TT-telegrammer om emner, som normalt tiltrækker sig en avisredaktørs interesse, såsom en utilfreds politimand, der havde overfaldet sin chef, idømte straffe til Bandidosmedlemmer og en dansk politikers dom for at have haft sex med drenge.¹⁷¹

Den tidligere så karakteristiske nordiske sammenhæng var også helt borte, ligesom *Sydsvenskans* partipolitiske markering i forhold til dansk indenrigspolitik var det. Tilbage var bare det danske, som man forsøgte at gøre så forskelligt fra det svenske som muligt. Der var altså meget fra dansk politik og dansk samfundsliv, man ikke refererede fra. Man markedsførte et velafgrænset og ganske enkelt billede af Danmark. Det havde mere med den politiske virkelighed at gøre end kuriosareportagerne fra 1965, men det var lige så enkelt og letforståeligt som det gemytlige Danmark – og lige så usvensk. Fokuset på de nordiske stater og det, som forener disse, var vejet tilbage for et fokus på det nationale og dermed på forskellen mellem det danske og det svenske.

I økonomiske artikler udvikledes tanker om det typisk danske i forhold til EU og i forhold til Norden. Ud fra en ny liste fra Verdensbanken kunne journalisten skrive, at danskerne var gode til at sælge, fordi de aldrig havde haft råvarer, men deres problem var indvandrerfjendtligheden, at de fik for få børn, og at de gik for tidligt på pension. Af en ny nordisk statistik udsprang nyheden, at danskerne solgte mest alkohol, spiste mest kød og oftest døde af kræft, mens svenskerne spiste flest grøntsager og mest frugt.¹⁷² Også i den økonomiske rapportering var fokus altså på de forskelle, som kunne udpege det typisk danske.

Sammenlignet med de tre tidligere undersøgte år havde man altså mistet det kulturelle og sportslige fællesskab over Øresund, og i øvrigt havde mødet med det danske udviklet stærkere danske nationalstereotyper, som kunne bruges til at forstå et bredere spektrum af samfundslivet. Nyheder flød som tidligere over Sundet, men de behandlede med

169. SDS 13. oktober 2005, A, s. 11; 15. oktober 2005, A, s. 6; 16. oktober 2005, A, s. 1, 8.

170. SDS 12. oktober 2005, A, s. 16, 21; 14. oktober 2005, A, s. 27, 28; 16. oktober 2005, A, s. 20.

171. SDS 12. oktober 2005, A, s. 10; 13. oktober 2005, A, s. 15; 14. oktober 2005, A, s. 16.

172. SDS 12. oktober 2005, A, s. 20; 15. oktober 2005, A, s. 28f.

lidt større seriøsitet; til gengæld fik man af avisen ikke indtryk af nogen kraftig udvikling i almindelige menneskers bevægelse over Sundet. Man syntes i reportager og annoncer at forvente, at grænsen nu ville få mennesker til at afholde sig fra rejser over Øresund for at konsumere og udvikle deres viden om København og Danmark.

Men hvad med Øresundsregionen som fænomen eller vision? På kultursiderne anmeldtes bogen af Ylva Stubbergaard m.fl. om Øresundsregionen i et demokratiperspektiv,¹⁷³ men ellers er det på økonomisiderne, man finder regionen. Ud fra den tidligere nævnte nordiske statistik meddelte man, at Stockholm nu var større end København, men til dette sagde en dansk økonom, at om 10–15 år ville København atter være størst, for da regner vi Malmö med til København. Fra skånsk side skrev man i en anden artikel, at magten i svenske firmaer nu trækkes mod Malmö. Det blev skrevet i anledning af, at bl.a. Brio flyttede sit hovedkontor til Malmö, og forklaringen herpå var Øresundsregionen – dvs. København, lufthavnen og nærheden til kontinentet.¹⁷⁴ Det er den visionære Øresundsregion, vi møder her, og det er interessant, at visionen ser forskellig ud, alt efter om København eller Malmö er i fokus. Det er måske dette vækstpotentiale i fremtiden, som IKANO fastigheter henviser til, når firmaet i en annonce skriver, at det vokser med fokus på Øresundsregionen.¹⁷⁵ Øresundsregionen anno 2005 ser man måske i interviewet med den ny Ikeachef. Hun overvejede at oprette en Ikea ved Svågertorp (den anden Ikea i Malmö) for at konkurrere med den danske Ilva.¹⁷⁶ Regionen indebærer altså konkurrence, og mellem de to visioner – om et stort København eller et stort Malmö – findes der tydeligt en latent konflikt. Hvad skal vokse, og hvad skal forsvinde?

I den nævnte bog af Ylva Stubbergaard m.fl. kritiseres Øresundsprojektet for kun at fokusere på bevægelser over Sundet og undlade at medtænke demokratiske krav til regionsbyggeriet.¹⁷⁷ Foreliggende artikel bygger på, at en ikke-territoriant bestemt region som Øresundsregionen kun eksisterer gennem menneskers bevægelser over Sundet, og at dette kan

173. SDS 11. oktober 2005, B, s. 4f. Bogen er Patrik Hall, Kristian Sjövik & Ylva Stubbergaard, *Nätverk söker förankring. Øresundsregionen i ett demokratiperspektiv*, Lund 2005.

174. SDS 15. oktober 2005, A, s. 28f; 16. oktober 2005, A, s. 24.

175. SDS 11. oktober 2005, A, s. 17.

176. SDS 13. oktober 2005, A, s. 1, 23.

177. Hall, Sjövik & Stubbergaard.

ses som et nedefra kommende, menneskenært (og muligvis demokratisk) perspektiv på samfundsudviklingen og ikke som udtryk for en påtvunget politisk vision. Uden et fast territorium kan det desuden være svært at tænke sig et praktiseret politisk demokrati, som vi er vant til i kommuner og stater. Der er dog en af de klassiske demokratiske rettigheder, som man kan anvende uden territorium og institutioner: Man kan anvende ytringsfriheden i debat. Det handler om at give lyd for sine holdninger hen over Sundet og lade dem møde holdninger på den anden side.

En sådan debat bygger på, at der er noget fælles at debattere, at der findes et regionalt debatrum. Jeg har ikke fundet en sådan debat; det første og eneste danske indlæg på debatsiderne i mit materiale kom i 2005: et oversat indlæg om Østersøen af den tidligere udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen og direktøren for Baltic Development Forum Ole Frijs-Madsen.¹⁷⁸ Det lader altså til, at grænsen i Øresund satte en stopper for menneskers ønske om at anvende deres demokratiske ret til at udtale sig og gå ind i en offentlig debat. Der var ingen fælles debat i 2005.

Generelt viser en analyse af *Sydsvenskan* 2005, at opfordringer og forventninger om bevægelser over Sundet var få i annoncerne, og det tidligere fællesskab omkring finkultur og sport havde lidt kraftigt under en stadig stærkere national rapportering omkring disse temaer. Nyhedsmaterialet viste en pænt stor tilgang af danske nyheder, men disse blev oftest præsenteret i forbindelse med en interesse for den danske nationalkarakter i modsætning til tidligere tiders referater fra en nordisk stat.

Konklusion

Forståelsen af Øresundsregionen i denne undersøgelse har været, at regionen ikke findes som et afgrænset territorium, men som menneskers, varers og idéers bevægelser over grænsen. Ved at læse *Sydsvenska Dagbladet* i perioden 1895–2005 får man et varieret billede af denne region. Jeg har undersøgt, hvad der bevægede sig fra den danske til den svenske side af Sundet, men også hvilken betydning det havde eller fik i Skåne. Grundtanken er, at en grænse ikke bare er en streg i landskabet, men har og har haft skiftende betydning for mennesker, som lever ved den. At

178. SDS 15. oktober 2005, A, s. 5.

undersøge dette bliver ikke blot en undersøgelse af livet i periferien, men også af staten, blot på en ny og frugtbar måde – ikke fra dens centrum, men fra dens grænser. Hvad betød det at leve i en stat fra det sene 1800-tal til begyndelsen af 2000-tallet?

Mit udgangspunkt var en hypotese om, at der skete noget radikalt for Øresundsregionen efter første verdenskrig, da det nationale blev mere folkeligt og i øvrigt blev knyttet til en stat, som udviklede sig mod en velfærdsstat med nationale medier. Jeg har fået dette om end kun delvis bekræftet af min undersøgelse. I 1895 pegede annoncer på en forventning og sikkert også en viden om rejser over Sundet. Sammenlignet med de tre senere undersøgte år får man af annoncer og nyheder en klar fornemmelse af en økonomisk og samfundsmæssigt sammenhængende region, hvor man kunne regne med økonomiske konflikter. Der fandtes ikke danske stillingsannoncer, men det tolker jeg som et udtryk for avisens snævre læserskare. Til gengæld ser man udtryk for, at unge, erhvervsaktive mænd tog til Malmö for at prøve lykken. Nyhedsformidling blev ikke prioriteret i avisen, og det er svært at se et mønster i reportagerne. Nyhederne fra Danmark var dog relativt mange, men det mest interessante er, at de forholder sig direkte og uformidlet til forskellige danske regioner og ikke så meget til staten. Den nyhedsbærende journalist havde – og forventede også, at hans læsere havde – god indsigt i fænomener og lokaliteter på den vestlige side af Sundet. Der må altså også tidligere have været en bevægelse af mange forskellige typer af viden over vandet.

Nyhedsstrømmen var stadig stor i 1935. Grænsen i Øresund havde ikke stoppet bevægelserne, hvilket ellers lå i min hypotese. Der var dog en radikal forskel i forhold til 1895, som støtter min tese. De tidligere annoncer fra københavnske firmaer var borte – og dermed tegnene på økonomiske kontakter. Det eneste, som var tilbage, var annoncer efter svenske tjenestepiger til det københavnske borgerskab, hvilket jeg tolker som videreførelsen af en gammel praksis. Rejsen over Sundet forestillede man sig i højere grad som en ren fornøjelsestur og ikke som en vigtig handelsrejse. I 1935 kom to nye stofområder ind i avisen, og her var kontakterne tydeligere. Man får indtryk af et finkulturelt fællesskab, hvor hverken sprog eller national kultur betød så meget, og et fællesskab i den nye sportskultur. Det nationale omkring idrætten stod svagt, og i stedet ser man reportager om sportsforeninger fra regionen, som kæmper mod hinanden, og viden om

samt interesse for sportsbegivenheder i Københavnsområdet. I nyhedsdækningen kan man se en statsliggørelse af det danske, og landet ses i en nordisk sammenhæng. Denne interesse for nordiske ligheder og nordisk samarbejde er ikke noget, som er specielt for Øresundsregionen. Det ligger i tidens almindelige samfundsudvikling. Både i 1895 og 1935 viste avisen stor indsigt i det danske politiske liv, og man gjorde det ud fra en tydelig borgerlig interesse for det borgerlige Danmark.

Flere af disse tendenser levede videre i 1965. Der var stadig intet tegn på et økonomisk fællesskab, til gengæld fortsatte København med at være forlystelsesbyen; nyt var det måske, at man nu knap behøvede gå fra borde for at have det festligt. Bådene gav i sig selv mulighed for både indkøb og fest. Det var stadig interessen for Danmark som nordisk stat, som dominerede i nyhedsdækningen. Det finkulturelle fællesskab levede også videre, om end man kan få indtryk af, at dette udlevedes mere i lænestolen end ved rejser over Sundet. På sportens område bevægede man sig mere ud i regionale eller nationale kategorier; det er Skåne mod Sjælland, Sverige mod Danmark, men stadig med stor interesse for dansk idræt. Det typisk danske udviklede sig som det morsomme og »trevliga«, og den danske øl fik en vigtig plads her. Samfundsanalyserne påvirkedes dog ikke af dette billede.

Avisanalyserne kan give anledning til at understrege, at der faktisk skete en udvikling væk fra et dagligdags og økonomisk fællesskab over Sundet. I Sydsverige rettede man mere og mere sine bevægelser bort fra grænsen. Dette hænger tydeligt sammen med, at interessen for Danmark statsliggøres, og det passer godt med tanken om mellemkrigstidens stærke stat som forklaring på de mindskede Øresundskontakter. Eliten holdt dog den kulturelle kontakt levende, og på et nyt felt som sportens område kunne man i begyndelsen af perioden udnytte, at der boede mange mennesker i regionen. Det vigtige er måske, at udviklingen var langsom og tendensen mere radikal i 1965 end 1935, hvorfor mine tanker om et indadvendt 1935 og et udadvendt 1965 blev gjort til skamme.

Hvad angår et brud i kronologien ved broens anlæggelse, får det også dårligt støtte i mine undersøgelser, eller man kan sige, at bruddet ikke så ud, som jeg forventede. På trods af al tale om integration i regionen viste avisen i 2005 heller ikke tegn på nogen forventning om et udvidet praktisk eller økonomisk samarbejde. Annoncerne var på alle felter for-

bavsende få. København var stadig byen, man brugte sin fritid i, men det er kun i det journalistiske materiale, man kan se en tro på en udvikling i dette fritidsudbud. Annoncørerne havde ikke samme forventning. Mest markant var nok, at det gamle finkulturelle og sportslige fællesskab så ud til at være væk. Interessen for at formidle danske kulturnyheder var borte, og når de endelig fandt vej til avisspalterne, var det i form af oplevelser, som ikke krævede, at man kunne det danske sprog eller kendte den danske kultur. Det nationale havde taget over, og dette var den givne ramme omkring en stor del af det danske stof, som kom på avisernes sportssider. Der var en mere seriøs nyhedsrapportering fra Danmark, men den nordiske sammenhæng og det nordiske fællesskab mellem dansk og svensk var borte. Det var i stedet blevet til omfattende skrivelser om det danske som sådan, og det indbefattede indvandrerfjendtlighed og krigerisk nationalisme. Dette fascinerede og ophidsede som noget radikalt forskelligt fra den svenske virkelighed. Sammenstillet med linjen i de økonomiske artikler kan man se en tendens til, at staten blev trængt tilbage som tolkningsramme og erstattet af en interesse for nationalkaraktererne. Man skrev ikke længere ud fra et kulturfællesskab, men ud fra en kulturforskel. Om det var broen, som havde skabt denne polarisering, eller om det var en udvikling, som skete mellem 1965 og 2005, kan denne undersøgelse ikke vise.

Det er dog påfaldende, når man ser på perioden 1895–2005, at det nationale aldrig har været så tydeligt udtalt og fremført som vigtigste tolkningsramme som i 2005. I 1935 og til dels i 1965 var sport og finkultur endnu ikke spændt for den nationale vogn, og interessen for staten og det nordiske dominerede frem for det nationale. Dette er et billede, som passer dårligt med et normalt billede af 1900-tallet som nationalismens århundrede og med vor tro på, at vi lever i en udpræget global verden i dag. Måske viser dette, at globaliseringen ikke fører til en svækkelse af det nationale, men til en forstærkning. Måske skyldes mit resultat, at Sverige er blevet betragtet fra grænsen og ikke som normalt fra magtens centrum. Måske ser historien anderledes ud her, hvor almindelige mennesker lever?

Om Øresundsregionen findes der i 2005 en positiv, visionær idé om muligheder for økonomisk vækst. Øresundsregionen var allerede med som begreb i avisen fra 1965, men her lå fokus på det kulturelle. I 2005

brugte både København og Malmø regionen til selv at blive større og rigere. Måske hænger disse to visioner ikke rigtigt sammen, og spørgsmålet er, om man virkelig ønsker den integrerende konkurrence mellem cigarimportører, som fandtes i 1895. Det skaber jo ikke kun vindere, men også tabere. Øresundskomiteen har sin vision om regionen, og Malmö og København har deres. Dette viser det spændende ved regionen – den eksisterer ikke, og derfor kan den skabes og anvendes af alle. Hvad der sker, når alle disse regioner mødes, kan kun fremtiden vise.

Summary

The Öresund Region in the Newspaper.

Denmark in Sydsvenska Dagbladet 1895–2005

The Öresund region does not exist as a clearly defined territory, which is why the region in this article is defined as belonging to the movements of people, products, and ideas, across the border between Denmark and Sweden. From an analysis of the Scanian newspaper *Sydsvenska Dagbladet* during four October weeks in the period 1895–2005, it is possible to construct an image of the region's history full of nuances. The year 1895 displays an economically and socially coherent region, where people in their everyday lives cross the sound for purchases and work, and where the geography on the other side is well-known. In 1935 the economical and daily connections have declined, and the border has become a significant obstacle in everyday life. People travel instead of amusing themselves. At the same time it is possible to discern a regional fellowship in the fields of high culture and new sports. The news coverage provides reports from a Nordic welfare state, similar to the Swedish one. The same pattern may be seen in 1965, even though the news supply concerning Denmark, and the expectations of its scope, is in decline. It is also possible to discern a national stereotyping process. In 2005, five years after the completion of the Öresund Bridge, there are hardly any expressions of the old high culture, sports, Nordic, or non-Socialist political fellowships. Neither do the few advertisements express any expectations of movements over the sound. In 2005, everything that is reported from the other side is

nationalised and seen as something other than that which is Swedish. This also applies to the relatively serious news coverage. Even if the Öresund region, in the newspaper of 2005, does not exist as a fellowship of the people, and the border is more nationalised than before, a great deal is said about the Öresund region. It deals with visionary descriptions of economic growth in the region, but there are potential conflicts about what should be allowed to grow – Malmö or Copenhagen. The Öresund region has changed its characteristics during the 20th century, following the change of the content of the state. In 2005, the actual contacts were few, but the visions were many. The shape of the Öresund region in the future is uncertain. It will be created by human beings by the objectives of their border crossing movements and by the content of their regional visions.

Referencer

- Cronqvist, Marie, *Mannen i mitten. Ett spiondrama i svensk kallakrigskultur*, Carlssons, Stockholm 2004
- Den svenska pressens historia*, red. Karl Erik Gustafsson & Per Rydén, bd. III–IV, Ekerlids, Stockholm 2001–2002
- Ehn, Billy, Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar, *Försvenskningen av Sverige*, Natur & Kultur, Stockholm 1993
- Fabricius, Knud, *Skaanes overgang fra Danmark til Sverige*, Fjerde del, Nordisk forlag, København 1958
- Falkheimer, Jesper, *Att gestalta en region. Källornas strategier och mediernas föreställningar om Öresund*, Centrum för Danmarksstudier 4, Makadam, Göteborg & Stockholm 2004
- Forskellige mennesker? Regionale forskelle og kulturelle særtræk*, red. Inge Adriansen & Palle Ove Christiansen, Skippershoved, Haslev 2003
- Hall, Patrik, Sjövik, Kristian & Stubbergaard, Ylva, *Nätverk söker förankring. Öresundsregionen i ett demokratiperspektiv*, Studentlitteratur, Lund 2005
- Holgersson, Ulrika, *Populärkulturen och klassamhället. Arbete, klass och genus i svensk dampress i början av 1900-talet*, Carlssons, Stockholm 2005
- Hovbakke Sørensen, Lars, *Slagsbrødre eller broderfolk. Nordens historie gennem 1300 år*, Aschehoug, København 2004

- Idvall, Markus, *Kartors kraft. Regionen som samhällsvision i Öresundsbrons tid*, Nordic Academic Press, Lund 2000
- Jonsson, Sverker, *Pressen, reklamen och konkurrensen 1935–1978*, Ekonomisk-historiska institutionen, Göteborgs universitet, Göteborg 1982
- Sanders, Hanne, »Ett centrum för Danmark i Lund«, *Årsbok 2004*, Vetenskapssocieteten i Lund, Lund 2004, s. 99–112
- Sanders, Hanne, »Pest och porslin. Regional identitet kring Öresund efter 1658«, *Skånes renässans*, Kulturens årsbok, Lund 2000, s. 162–173
- Sydsvenska Dagbladet* 1895, 1935, 1965, 2005
- Vammen, Tinne, *Rent og urent. Hovedstadens piger og fruere 1880–1920*, Gyldendal, København 1986
- Wijk, Johnny, *Idrott, krig och nationell gemenskap. Om riksmarscher, fältsport och Gunder Hägg-feber*, Symposion, Eslöv 2005